

**Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Навчально-науковий інститут «Кіберпорт»

**Кафедра фінансів, банківської справи
та страхування**

СТРАХОВІ ПОСЛУГИ

Методичні вказівки

до самостійного (дистанційного) вивчення дисципліни

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання, спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

**Харків
2023**

Міністерство освіти і науки України
Державний біотехнологічний університет
Навчально-науковий інститут «Кіберпорт»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

СТРАХОВІ ПОСЛУГИ

Методичні вказівки
до самостійного (дистанційного) вивчення дисципліни
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання, спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Затверджено:
рішенням Науково-методичної ради
Навчально-наукового інституту «Кіберпорт» ДБТУ
Протокол № 6 від 11.05.2023 р.

Харків
2023

УДК 368
Н 16

Схвалено
на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Протокол № 14 від 03.04.2023 р.

Рецензенти:

Т.А. Власенко, завідувачка кафедри економіки підприємства та організації бізнесу Харківського національного університету ім. Семе́на Кузне́ця, д-р екон. наук, професор;

В.В. Ярова, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування, канд. екон. наук, доцент.

Н16 Страхові послуги: метод. вказівки до самост. (дистанц.) вивч. дисц. для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / Держ. біотехнологіч. ун-т. Уклад.: Г.О. Нагаєва, О.В. Жилякова. Харків. [б. в.], 2023. 70 с.

Методичні вказівки для самостійного та дистанційного вивчення дисципліни розроблені у відповідності з програмою навчального курсу «Страхові послуги». Видання містить інформацію для поглиблення теоретичних знань здобувачів, закріплення їх практичних навичок. За темами курсу запропоновано питання для самоконтролю знань, практичні завдання, контрольні питання, тестові завдання, список літератури, рекомендованої для вивчення дисципліни.

Видання призначене для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

УДК 368

Відповідальний за випуск: Ставерська Т.О., завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування ДБТУ, канд. екон. наук, проф.

© Г.О. Нагаєва, О.В. Жилякова, 2023
© ДБТУ, 2023

ВСТУП

Становлення та розвиток України з формуванням сучасної моделі економіки, інтеграція країни у світову співдружність, розширення зовнішньоекономічної діяльності вимагають нового рівня надійного страхового захисту інтересів юридичних осіб та громадян. Останнім часом страховий ринок України стрімко розвивається, зростають імідж страхування та попит на страхові послуги. А це, безумовно, формує нові вимоги до інформаційного рівня населення, професіоналізму фахівців, що працюють у сфері страхування, освітнього рівня спеціалістів будь-якого економічного напрямку.

Дисципліна «Страхові послуги» є однією з профільюючих дисциплін у програмі підготовки фахівців за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та професійно-орієнтованою дисципліною в програмах підготовки фахівців інших економічних спеціальностей у закладах вищої освіти. Вона спрямована на формування знань теорії та практики страхових послуг; розуміння економічної сутності, функції, ролі та сфери застосування страхових послуг як ефективного інструменту захисту громадян і юридичних осіб у різних сферах економіки від можливих ризиків та збитків; формування на цій основі загальних та професійних компетентностей щодо застосування страхових послуг в обґрунтуванні рішень з мінімізації ризиків діяльності суб'єктів ринку.

Предметом вивчення навчального курсу «Страхові послуги» є практичні аспекти застосування конкретних видів страхування на підставі вивчення їх змісту, визначення потреб страхового ринку й окремих галузей економічної і соціальної сфер суспільства.

У процесі викладання дисципліни вирішуються такі завдання:

- ✓ з'ясування об'єктивної необхідності і сутності страхових послуг, які надаються юридичним і фізичним особам;
- ✓ засвоєння методів і вироблення навичок організації роботи страхових компаній щодо реалізації страхових послуг;
- ✓ вивчення умов надання страхових послуг з основних видів майнового та особистого страхування, страхування відповідальності.

У результаті вивчення дисципліни необхідно мати сучасне уявлення про послуги, які пропонуються страховими організаціями юридичним особам і громадянам у ринкових умовах господарювання, вміти використовувати набуті знання у своїй практичній діяльності.

Методична розробка містить вказівки з вивчення дисципліни по кожній темі, плани практичних і семінарських занять, контрольні тестові завдання самоконтролю знань, перелік питань для підсумкового контролю набутих протягом семестру знань, список рекомендованої літератури, список термінів і понять.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів - 5	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Статус дисципліни: <i>вибіркова</i>	
	Спеціальність - 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»	Мова викладання: <i>українська</i>	
Модулів - 2	Освітня програма - «Фінанси, банківська справа та страхування»	Рік підготовки:	
Змістових модулів - 2		3-й	
Загальна кількість аудиторних годин - 60		Семестр	
		5-й	
Тижневих годин для денної форми навчання : аудиторних - 4 самостійної роботи студента - 6	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		30 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	6 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		90 год.	136 год.
		Вид контролю: <i>Іспит</i>	

РОЛЬ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ В СИСТЕМІ НАУКОВИХ ЗНАНЬ

Навчальна дисципліна «Страхові послуги» охоплює теоретико-методичні основи системного формування знань, умінь та навичок щодо ефективної організації страхової справи.

Метою вивчення дисципліни є формування у здобувачів професійної компетентності з питань реалізації страхових послуг у фінансовій системі держави шляхом використання відповідних інструментів, методів та інформаційно-комунікаційних технологій задля покращення якості надання страхових послуг юридичним особам і громадянам та подальшого розвитку їх страхового захисту.

Завдання дисципліни полягає в теоретичній і практичній підготовці здобувачів вищої освіти з основ правильного розуміння та формування цілісного уявлення про потребу та сутність страхової послуги, обов'язковий та добровільний характер страхових послуг; правове забезпечення ринку страхових послуг; цивілізоване ставлення до особистого та колективного майна, власного здоров'я та життя, відповідальності перед третіми особами.

Предметом дисципліни є вивчення комплексу цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування загальних і спеціальних компетентностей та програмних результатів, передбачених робочою навчальною програмою у відповідності до структури навчальної дисципліни.

Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усь ого	у тому числі				Усь ого	у тому числі			
		Л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Страхова послуга, її необхідність і сутність. Особливості надання страхових послуг з особистого страхування										
Тема 1. Страхові послуги та особливості їх реалізації	10	2	2		6	22	1	1		10
Тема 2. Порядок укладення та ведення страхової угоди	12	2	2		8					10
Тема 3. Страхування життя та пенсій	14	4	4		8	14	1	1		12
Тема 4. Страхування від нещасних випадків	10	2	2		6	22	1	1		10
Тема 5. Медичне страхування	12	2	2		8					10
Разом за змістовим модулем 1	60	12	12		36	58	3	3		52
Змістовий модуль 2. Умови надання страхових послуг з різних видів майнового страхування та страхування відповідальності										
Тема 6. Страхування підприємницьких ризиків	12	2	2		8	22	1	1		10
Тема 7. Сільськогосподарське страхування	10	2	2		6					10
Тема 8. Страхування технічних ризиків	10	2	2		6	22	1	1		10
Тема 9. Страхування кредитних і фінансових ризиків	16	4	4		8					10
Тема 10. Автотранспортне страхування	10	2	2		6	24	1	1		10
Тема 11. Морське страхування	10	2	2		6			1	1	
Тема 12. Авіаційне страхування	10	2	2		6	24	1	1		10
Тема 13. Страхування майна і відповідальності	12	2	2		8					12
Разом за змістовим модулем 2	90	18	18		54	92	5	5		82
Усього годин:	150	30	30		90	150	8	6		136

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Основна форма оволодіння змістом дисципліни – самостійна (дистанційна) позааудиторна робота здобувачів за окремими темами модульних блоків навчальної програми. Для забезпечення надійного інтернет-зв'язку викладачі та здобувачі можуть здійснювати комунікацію на різноманітних цифрових платформах, використовуючи різноманітні портали (E:mail, Viber, Telegram та ін.).

Організація самостійної роботи здобувачів починається на вступній лекції з ознайомлення з навчальною програмою дисципліни, а також з технологією, методами та засобами навчання і контролю знань. Викладач надає здобувачам загальні методичні рекомендації щодо засвоєння змісту дисципліни, презентує навчально-методичну базу для організації процесу самоуправління навчально-творчою діяльністю студентів (навчальна програма, підручники та навчальні посібники, методичні рекомендації, практикуми, електронні засоби дистанційного зв'язку та ін.). При цьому здобувачі, ознайомлюючись з представленими методичними матеріалами, мають можливість планувати стратегію самонавчання в умовах дистанційної освіти. У даному випадку викладач виконує функції фасилітації (від англ. facilitation - допомога, полегшення, сприяння) - організація процесу колективного розв'язання проблем у групі, який керується фасилітатором (ведучим, керівником).

Далі слід підібрати відповідну літературу за нижченаведеним списком. Огляд літературних джерел корисно супроводжувати коротким конспектуванням з відповідями на контрольні питання теми. Для більш змістовного засвоєння матеріалу доцільно використовувати тести для самоперевірки знань. Незрозумілі положення, ідеї, думки, які виникають при вивченні теми, студенту необхідно занотовувати окремо, щоб вияснити їх з інших джерел (на лекціях, практичних заняттях, консультаціях під час екзаменаційної сесії). Крім рекомендованої нижче літератури доцільно користуватися й іншими джерелами, включаючи консультації спеціалістів на місцях.

Дисципліна «Страхові послуги» є частиною комплексу формування бакалаврів зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». За своїм змістом вона виступає як інструмент здійснення страхового захисту в сучасних умовах господарювання. Працюючи над її засвоєнням і, одночасно, поновлюючи знання по суміжних і попередніх дисциплінах, здобувачі мають змогу сформуванню комплекс знань, вмінь та навичок у відповідності з моделлю майбутнього фахівця з фінансів.

Виконавши зазначену роботу, слід приступити до виконання індивідуального навчально-дослідного завдання за відповідним варіантом. Самостійне виконання такого дослідницького завдання у реферативному вигляді дозволить заглибитися у зміст дисципліни, що вивчається, відпрацювати навички самостійної роботи з літературними джерелами, підвищити рівень теоретичних знань з проблем організації страхової справи.

Під час цієї роботи здобувач може самостійно проконтролювати себе щодо якості засвоєння теоретичного курсу, виявити незрозумілі поняття, які потребують уточнення та рівень готовності до екзаменаційної сесії. Закінчується вивчення дисципліни складанням заліку.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Самостійна робота здобувачів є основою практичної підготовки майбутніх фінансистів і є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом за дистанційною формою навчання в умовах широкого використання інтернет-ресурсів. Навчальний час самостійної роботи повинен становити не менше 50 % загального обсягу трудомісткості навчання.

Індивідуальна робота студентів в умовах дистанційного навчання суттєво збагачує навчальну діяльність творчими функціями та операціями і передбачає створення умов для розкриття індивідуальних творчих здібностей майбутніх фахівців в галузі фінансів, банківської справи та страхування.

Здобувачі можуть виконувати індивідуальну роботу як під керівництвом викладача (під час проведення онлайн заняття на базі електронної платформи), так і самостійно у позааудиторний час за окремим графіком з урахуванням особистих потреб і можливостей. Індивідуальні заняття можуть проводитися у таких формах, як: консультації, навчально-дослідні завдання, складання тематичних кросвордів, написання тематичних творчих есе тощо.

Представлення навчального матеріалу з дисципліни «Страхові послуги» сукупністю модулів обумовлено необхідністю розкладання будь-якої складної інформації на модулі (порції), усередині яких матеріал має завершений логічний зв'язок. Ця вимога пов'язана з особливостями механізму функціонування короткочасної пам'яті людини. При цьому засвоєння навчального матеріалу здійснюється в процесі поетапної переробки інформації з наступним її закріпленням у довгостроковій пам'яті у випадку його кількаразового повторення. При цьому, процес засвоєння логічно пов'язаного матеріалу повинен здійснюватися без тривалої перерви. Тому наша перша порада з організації самостійної роботи полягає в тому, що для осмисленого запам'ятовування пред'явленої порції інформації її доцільно розділити на самостійні закінчені частини, відокремити в них головне від несуттєвого, оцінити значимість кожної частини й організувати засвоєння інформації відповідно до вимог поетапної і кількаразової обробки навчального матеріалу.

При роботі над конспектом лекцій і підручником необхідно старанно розібратися з основними формулюваннями, термінами і поняттями. Після вивчення частини матеріалу спробувати самостійно зробити висновки і дати визначення та зв'язати їх із рекомендаціями підручника (конспекту). Для кожного визначення і поняття важливо засвоїти їх роль і практичний зміст.

Оволодіння уміннями і навичками самостійної роботи є необхідною передумовою для якісного засвоєння навчальної програми й успішної професійної діяльності. Навчити методиці розумової праці можна двома

способами, перший з яких базується на методі «спроб та помилок» і призводить до бажаного результату зі значними витратами. Другий спосіб припускає свідомий шлях із використанням науково-обґрунтованих рекомендацій, вироблених сучасною дидактикою. Встановлено, що логічні і специфічні прийоми розумової діяльності формуються у визначеному порядку. Перед тим, як стати розумовими, тобто максимально узагальненими, скороченими й засвоєними, дії проходять декілька етапів.

Перший етап – попереднє ознайомлення з прийомом, при якому здобувачі отримують необхідні пояснення про мету діяльності. Другий етап має назву матеріальної дії, що виконуються у розгорнутій формі (тобто поопераційно) з опорою на матеріальні (матеріалізовані) об'єкти. Третій етап полягає у перенесенні дії в план голосної промови без опори на предмети, що забезпечує відбиток матеріальної дії в уявленні, тобто засвоєння нової дії. Четвертий етап іменується етапом зовнішньої промови про себе. Тут відбувається перетворення дії за параметрами її узагальнення і згорнутості, у результаті чого виділяються головні моменти. П'ятий етап – розумовий. Дії на цьому етапі виконуються у формі внутрішньої промови, яка максимально скорочується й автоматизується. Внутрішня промова відбувається автоматично і, в основному, за межами самоспостереження.

Тільки при такій послідовності формування розумових дій людина може глибоко опанувати новими знаннями і набути спроможності реалізувати їх на практиці. Найбільш важливу роль відводять етапу матеріальної дії, наявність якої істотно підвищує ефективність самостійної роботи. Тому доцільно формування нових знань при широкому використанні навчально-дидактичних і матеріальних засобів (схем, креслень, макетів, моделей і т.ін.).

При організації самостійної роботи важливо враховувати не тільки особливості розумової діяльності, але і фізіологічні дані працездатності людини. Установлено, що найбільша продуктивність розумової праці спостерігається з 9 до 12 годин дня і далі з 16 до 20 годин вечора. Доцільно використовувати ці інтервали часу для підвищення ефективності розумової роботи. Для відновлення втрачених сил рекомендуються перерви у розумовій діяльності через кожні 45 - 90 хвилин роботи, в умовах достатнього отримання кисню. Будемо сподіватися, що ці поради допоможуть Вам зосередити свою увагу на предметі вивчення дисципліни.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ЗА ТЕМАМИ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Страхова послуга, її необхідність і сутність. Особливості надання страхових послуг з особистого страхування

Тема 1. Страхові послуги та особливості їх реалізації

Страхові послуги як специфічний товар. Ознаки, які характеризують страхову послугу. Економічна необхідність страхових послуг, що надаються фізичним і юридичним особам та розширення їх асортименту. Служба маркетингу страхової компанії та її функції. Вивчення й формування попиту на

страхові послуги. Система страхових послуг. Безпосередній продаж: переваги й недоліки. Продаж через посередників: переваги й недоліки. Права і обов'язки страхових посередників. Вимоги законодавства України до страхових посередників.

Роль реклами в реалізації страхових послуг. Види страхової реклами та вимоги до неї. Контроль з боку страхових компаній і держави за реалізацією страхових послуг.

Тема 2. Порядок укладання та ведення страхової угоди

Етапи проходження страхової угоди: заява про страхування; андеррайтинг; укладення договору страхування; видача полісів, врегулювання вимог страхувальників щодо відшкодування збитків. Рахунок страхової премії.

Укладення договору страхування. Страховий поліс як форма договору страхування. Заява про страхування: форма подання, зміст, значення. Андеррайтинг: оцінка ризику; вирішення питання про прийняття об'єкта на страхування; визначення термінів, спеціальних вимог, обсягів і розмірів страхового покриття; франшизи; розрахунок страхової премії.

Укладення договору страхування. Страховий поліс як форма договору страхування. Зміст страхового полісу, його зв'язок з правилами страхування. Структура страхового полісу. Страховий сертифікат. Врегулювання вимог страхувальника щодо відшкодування збитків. Дії страхувальника при настанні страхової події. Дії страховика щодо розслідування характеру і розмірів збитків. Страховий акт. Система страхового забезпечення. Франшиза. Винятки.

Тема 3. Страхування життя та пенсій

Необхідність і значення страхового захисту життя та пенсій громадян. Особливості страхування. Розвиток і сучасний стан страхування. Види страхування життя. Змішане страхування життя. Суб'єкти страхування життя. Обсяг страхової відповідальності. Строк страхування. Страхова сума. Одержувачі страхової суми у випадку смерті страхувальника. Порядок визначення і сплати страхових премій. Організація роботи страхової компанії щодо визначення страхових і викупних сум, порядок їх виплати страхувальнику, спадкоємцям або визначеним для цього особам. Страхування дітей. Страхування до вступу в шлюб. Довічне страхування. Страхування ренти. Страхування пенсій.

Тема 4. Страхування від нещасних випадків

Необхідність і значення страхового захисту громадян від нещасних випадків. Розвиток і сучасний стан страхування. Форми і види страхування. Обов'язкові види страхування від нещасних випадків. Державне особисте страхування військовослужбовців і військовозобов'язаних, призваних на збори. Суб'єкти страхування. Обсяг страхової відповідальності. Страхова сума. Страхова премія і порядок її сплати. Визначення розміру страхових сум за наслідки нещасних випадків. Одержувачі страхової суми у випадку смерті застрахованого. Відмова у виплаті страхової суми.

Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті. Інші види обов'язкового страхування від нещасних випадків. Добровільні види страхування від нещасних випадків та умови їх проведення. Індивідуальне страхування громадян від нещасних випадків. Страхування дітей від нещасних випадків. Страхування туристів від нещасних випадків. Інші види добровільного страхування від нещасних випадків.

Тема 5. Медичне страхування

Необхідність, сучасний стан і розвиток медичного страхування. Суб'єкти страхування і відносини між ними. Форми проведення медичного страхування та їх особливості.

Обов'язкове медичне страхування. Обсяг відповідальності страховика. Страхова сума. Порядок визначення розміру страхових премій і порядок їх сплати. Права і обов'язки сторін страхових відносин. Організація роботи страхової компанії, пов'язана з настанням відповідальності за фактом страхового випадку.

Добровільне медичне страхування. Договір страхування. Обсяг відповідальності страховика. Строк страхування. Страхова сума. Страхова премія. Порядок виплати страхового забезпечення. Відмова у виплаті. Медичне страхування громадян, які виїждять за кордон.

Змістовний модуль 2: Умови надання страхових послуг з різних видів майнового страхування та страхування відповідальності

Тема 6. Страхування підприємницьких ризиків

Зміст поняття «підприємницькі ризики». Роль страхування у забезпеченні потреб підприємця в страховому захисті. Форми й види страхування.

Страхування від вогню та інших небезпек. Основні умови страхування. Суб'єкти страхування. Обсяг відповідальності страховика. Об'єкти страхування, їх оцінка. Винятки. Строк дії договору. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Оцінка збитку. Страхове відшкодування.

Страхування від перерв у виробництві внаслідок знищення або пошкодження застрахованого майна.

Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції, що виробляється; за забезпечення зайнятості робочих місць; за забруднення навколишнього середовища; страхування працівників від нещасних випадків за рахунок коштів підприємств.

Тема 7. Сільськогосподарське страхування

Економічні завдання страхового захисту в сільському господарстві. Розвиток і сучасний стан страхування майна виробників сільськогосподарської продукції. Форми та види страхування майна сільськогосподарських підприємств.

Обов'язкове страхування урожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень. Об'єкти страхування. Обсяг страхової

відповідальності. Характеристика страхових випадків. Страхове забезпечення. Визначення вартості врожаю, обчислення й порядок сплати страхових премій. Організація роботи страхової компанії щодо визначення збитків і страхового відшкодування. Визначення факту й причин загибелі (пошкодження) урожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень. Оцінка збитків при загибелі (пошкодженні) урожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень. Страхове відшкодування.

Добровільне страхування урожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень. Страхування сільськогосподарських тварин.

Страхування будівель та іншого майна сільськогосподарських підприємств.

Тема 8. Страхування технічних ризиків

Необхідність і значення страхування технічних ризиків. Види страхування. Страхування будівельно-монтажних ризиків. Умови рахування. Суб'єкти страхування. Об'єкти страхування, їх оцінка. Обсяг страхової відповідальності. Винятки. Строк дії договору. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Оцінка збитку. Страхове відшкодування.

Особливості страхування машин від поломок. Умови страхування електронної техніки. Страхування післяпускових гарантійних зобов'язань. Умови страхування.

Тема 9. Страхування фінансово-кредитних ризиків

Необхідність і значення страхування у фінансово-кредитній сфері. Сутність та економічний зміст страхування кредитів. Форми забезпечення кредитів: матеріальна або юридична.

Характеристика основних організаційних форм страхування кредитів. Страхування товарних кредитів. Страхування кредитів під інвестиційні засоби. Страхування споживчих кредитів. Страхування матеріальних цінностей, що передаються в заставу. Страхування експортних кредитів.

Характеристика окремих видів страхування кредитних ризиків. Страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту. Об'єкт страхування. Обсяг страхової відповідальності. Страхова сума. Строк страхування. Страховий тариф. Страхова премія. Визначення розміру збитків. Страхове відшкодування. Страхування ризику непогашений кредиту. Страхування банківських гарантій.

Сутність та економічний зміст страхування фінансових ризиків. Характеристика окремих видів страхування фінансових ризиків: страхування прибутку (доходу); страхування депозитів; інші види. Умови страхування.

Тема 10. Автотранспортне страхування

Необхідність і значення страхування автотранспортних ризиків. Поняття автотранспортного страхування, його сутність. Об'єкти страхування. Розвиток системи автотранспортного страхування. Сучасний стан автотранспортного страхування.

Страховання автомобілів. Характеристика об'єктів страхування. Варіанти страхування. Обсяг страхової відповідальності. Страхова сума. Страховий тариф. Фактори, що впливають на розмір страхового тарифу. Страхова премія. Строк страхування. Франшиза. Пільги страхувальникам. Оцінка збитків. Страхове відшкодування.

Страховання цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Форми страхування. Суб'єкти страхування. Об'єкти страхування. Обсяг страхової відповідальності. Строк страхування. Оцінка збитків. Страхове відшкодування.

Моторне (транспортне) страхове бюро України, його функції. Права і обов'язки членів МТСБУ. Міжнародна система «Зелена картка», її розвиток.

Страховання вантажів, що перевозяться автомобільним транспортом. Об'єкти страхування. Обсяг страхової відповідальності. Строк страхування. Страховий захист громадян від нещасних випадків на автомобільному транспорті.

Тема 11. Морське страхування

Необхідність і особливості страхування морських ризиків. Суб'єкти страхування. Клуби взаємного морського страхування. Визначення договору морського страхування в Кодексі торговельного мореплавання.

Страховання морських суден. Об'єкти страхування. Класифікація суден за категоріями ризику. Обсяг відповідальності. Варіанти страхування. Винятки. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Строк страхування. Оцінка збитків. Страхове відшкодування.

Страховання відповідальності власників суден: перед третіми особами, за забруднення державних територіальних вод. Обсяг відповідальності. Винятки. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Строк страхування. Оцінка збитків. Страхове відшкодування.

Страховання вантажів, що перевозяться морським транспортом. Об'єкти страхування. Обсяг відповідальності. Варіанти страхування. Строк страхування. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Оцінка збитків. Страхове відшкодування.

Страховий захист громадян від нещасних випадків на морському транспорті: членів судової команди, пасажирів. Форми страхування. Обсяг відповідальності. Винятки. Строк страхування. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія та порядок її сплати. Визначення та виплата страхових сум. Перспективи розвитку морського страхування в Україні.

Тема 12. Авіаційне страхування

Необхідність та особливості страхування авіаційних ризиків. Суб'єкти та об'єкти страхування. Законодавча база в авіаційному страхуванні. Авіаційний поліс Ллойда. Страхування повітряних суден.

Страховання відповідальності власників повітряних суден. Страхування вантажів, що перевозяться авіаційним транспортом. Об'єкти страхування. Обсяг відповідальності.

Страховий захист громадян від нещасних випадків на повітряному транспорті. Види страхування й умови їх проведення.

Тема 13. Страхування майна і відповідальності

Необхідність і значення страхового захисту майна громадян. Розвиток і сучасний стан страхування особистої власності громадян. Види послуг страхових компаній громадянам - власникам майна. Суб'єкти страхування.

Страхування будівель і споруд. Об'єкти страхування. Обсяг страхової відповідальності. Винятки. Страхове забезпечення. Страхова оцінка будівель і споруд. Страхова премія. Пільги страхувальникам. Оцінка збитку. Страхове відшкодування.

Страхування тварин у господарствах громадян. Страхування домашнього майна. Інші види страхування майна громадян. Страховий захист відповідальності громадян перед третіми особами. Страхування особистої відповідальності власників домашніх тварин. Страхування професійної та іншої відповідальності.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИВЧЕННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Страхові послуги та особливості їх реалізації

План семінарського заняття

1. Страхова послуга, її необхідність і сутність.
2. Маркетинг у страхуванні. Вивчення і формування попиту на страхові послуги.
3. Системи продажу страхових послуг та їх характеристика.
4. Страхові посередники та їх характеристика.
5. Види страхової реклами і вимоги до неї.
6. Особливості реалізації страхових послуг.
7. Контроль страхових компаній і держави за реалізацією страхових послуг.

Питання для самоконтролю знань

1. Сформулюйте визначення страхової послуги.
2. Назвіть особливості і відмінності понять «страхова послуга» та «страховий продукт».
3. Наведіть класифікацію страхових послуг.
4. Які основні напрямки розвитку системи страхових послуг у ринкових умовах?
5. Що таке маркетинг у страхуванні і в чому його особливості?
6. Виділіть особливості маркетингової діяльності страхових компаній.
7. Перелічіть основні канали реалізації страхових продуктів.
8. Що являє собою посередницька діяльність у страхуванні?
9. Назвіть основні відмінності в діяльності страхових агентів і страхових брокерів.

10. Що таке ціна страхової послуги і від чого вона залежить?

Практичні завдання

Завдання 1. Обґрунтуйте необхідність проведення маркетингових заходів вітчизняними страховиками. Які маркетингові заходи, на Вашу думку, є найбільш ефективними для страхових компаній?

Завдання 2. Охарактеризувати канали продажу страхових продуктів.

Канали продажу	Характеристика
Офісний канал продажу	
За допомогою страхових посередників	
Шляхом використання Інтернет-майданчиків	
Інші	

Тестові завдання

1. Аварійний комісар – це:

- а) агент страховика (експерт), який здійснює огляд судна, вантажу та іншого майна, що приймається на страхування;
- б) відповідальна особа страховика, уповноважена ним виконати необхідні процедури щодо розгляду пропозицій і прийняття ризиків на страхування;
- в) фахівець у галузі морського права, який здійснює розрахунки з розподілу витрат за загальною аварією між судном, вантажем і фрахтом;
- г) фахівець, який уповноважений страховиком визначити причину, характер і розмір збитків та видати аварійний сертифікат.

2. Ціна страхової послуги залежить від:

- а) структури договорів страхування;
- б) розміру страхових внесків;
- в) доходів населення;
- г) розміру прибутку страховика.

3. Страховий продукт – це:

- а) страховий поліс;
- б) страхове відшкодування;
- в) комплекс зобов'язань страховика;
- г) страховий випадок.

4. Товариство, учасники якого одночасно є страхувальниками і страховиками, називається:

- а) товариство з додатковою відповідальністю;
- б) повне товариство;
- в) товариство взаємного страхування;
- г) командитне товариство.

5. Страховий агент є уповноваженою особою:

- а) брокера;
- б) страхувальника;
- в) страховика;
- г) страховика і страхувальника.

6. Страховий брокер є уповноваженою особою:

- а) страхового агента;
- б) страхувальника;
- в) страховика;
- г) всі відповіді правильні.

7. Ринковий попит на страхові послуги формують:

- а) страхові компанії;
- б) засоби масової інформації;
- в) органи державного управління;
- г) природні і стихійні лиха.

8. Маркетингова політика страховика спрямована на:

- а) зменшення рівня ризику;
- б) отримання додаткового прибутку;
- в) підвищення рівня добробуту страхувальників;
- г) вивчення платоспроможності населення.

9. Страховий агент – це:

а) юридична або фізична особа, котра, будучи зареєстрованою як суб'єкт підприємницької діяльності, має дозвіл уповноваженого органу виступати посередником;

б) особа, яка в письмовій або усній формі висловлює намір продати страховий поліс;

в) довірена фізична або юридична особа, яка від імені і в межах наданих страховиком повноважень робить пропозиції страхувальнику щодо страхування ризиків, оформляє договори страхування, інкасує страхову премію та виконує деякі інші операції з обслуговування договорів страхування;

г) суб'єкт, який бере на себе тягар наслідків ризику.

10. Метою реклами є:

- а) поліпшення іміджу страхової компанії;
- б) розширення страхового поля;
- в) отримання додаткового прибутку;
- г) направлення рекламних матеріалів безпосередньо тим суб'єктам, до яких звернувся страховик.

Тема 2. Порядок укладання і ведення страхової угоди

План семінарського заняття

1. Правові відносини між суб'єктами страхування.
2. Договір страхування і його зміст.
3. Процедура підготовки та укладання договору.
4. Права і обов'язки страховика і страхувальника.

5. Порядок та умови здійснення страхових виплат і страхових відшкодувань.

6. Припинення дії договору страхування.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення договору страхування.

2. Що таке правила страхування?

3. Коли і ким розробляються й затверджуються правила страхування?

4. Назвіть основні складові процедури укладання договору страхування.

5. У чому полягають особливості укладання договору страхування життя?

6. Назвіть основні відмінності між поняттями «страховий поліс» і «страховий договір».

7. За яких умов договір страхування набуває чинності?

8. Назвіть основні права й обов'язки страховика.

9. Перелічіть основні права і обов'язки страхувальника.

10. За яких обставин припиняється дія договору страхування?

Тестові завдання

1. При достроковому припиненні договору страхування за ініціативою страховика (без висунення претензій до страхувальника) страхові внески:

а) повертаються за вирахуванням видатків на ведення справи;

б) не повертаються;

в) повертаються повністю;

г) повертаються за період, що залишився до закінчення дії договору, з вирахуванням видатків на ведення справи.

2. При достроковому припиненні договору страхування за ініціативою страхувальника (без висунення претензій до страховика) страхові внески йому:

а) повертаються за період, що залишився до закінчення дії договору, з відрахуванням нормативних витрат на ведення справи;

б) повертаються повністю;

в) не повертаються взагалі;

г) повертаються за відрахуванням нормативних витрат на ведення справи.

3. Страхова виплата – це:

а) плата страхувальника за страхування;

б) комісійна винагорода страхового агента;

в) сума компенсації завданих страхувальникові збитків;

г) комісійна винагорода страхового брокера.

4. Страхова премія – це:

а) плата страхувальника за страхування;

б) оплата послуг страхового посередника;

- в) сума компенсації завданих страхувальникові збитків;
- г) винагорода страхувальникові за беззбиткове проходження угоди.

5. Правила страхування розробляються:

- а) лігою страхових організацій України;
- б) органом державного нагляду за страховою діяльністю;
- в) страховою організацією;
- г) актуаріями.

6. Обов'язком страхувальника є:

- а) вжити заходів щодо запобігання настанню страхового випадку;
- б) повідомити страховика про настання страхового випадку протягом місяця з дня його настання;
- в) своєчасно вносити страхові платежі;
- г) тримати в таємниці відомості про страховика.

7) Обов'язком страховика є:

- а) вжити заходів щодо зменшення збитків, завданих страхувальнику через настання страхового випадку;
- б) ознайомити страхувальника з різноманітними страховими продуктами, що ним пропонуються;
- в) при настанні страхового випадку здійснити страхову виплату або виплату страхового відшкодування;
- г) сплачувати страхову комісію страховим посередникам.

8. Хто може припинити дію договору страхування?

- а) страхувальник;
- б) Ліга страхових організацій України;
- в) уповноважений орган;
- г) страхова організація і страхувальник.

9. Договір страхування – це:

- а) угода між двома страховими компаніями, з яких одна зобов'язується передати ризики, а інша – прийняти їх на свою відповідальність;
- б) заява страхувальника про об'єкт страхування, яка містить дані про склад, місцезнаходження, вартість, умови зберігання та іншу інформацію щодо об'єктів, які пропонується застрахувати;
- в) письмова угода між учасниками страхових правовідносин, згідно з якою один зобов'язується у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату, а другий – сплатити страхову премію у визначені строки;
- г) правовий документ, що являє собою нормативну базу регулювання страхових відносин.

10. Оферта – це:

- а) згода однієї сторони страхових відносин з пропозиціями іншої про укладення договору страхування на умовах, що відповідають цим пропозиціям;
- б) аналіз обставин, які всебічно характеризують ризик на підставі інформації, що подається в повному обсязі;
- в) максимально можливий продаж страхових послуг певного виду за обумовлений термін;
- г) пропозиція певній особі укласти угоду з урахуванням викладених умов.

Тема 3. Страхування життя та пенсій

План семінарського заняття

1. Необхідність, зміст і значення страхового захисту життя і пенсій.
2. Таблиця смертності та її значення.
3. Страхування життя: види, умови та порядок укладання договорів.
4. Страхування ренти.
5. Особливості страхування додаткової пенсії.

Питання для самоконтролю знань

1. У чому полягає основна відмінність страхування життя від інших видів?
2. Перелічіть основні види страхових послуг у сфері страхування життя.
3. Що представляють собою таблиці смертності і для чого вони використовуються?
4. Назвіть умови реалізації послуги змішаного страхування життя.
5. Дайте характеристику страхування дітей.
6. В чому полягає зміст довічного страхування?
7. Охарактеризуйте сучасний стан та розвиток страхування життя в Україні.
8. Назвіть особливості визначення тарифних ставок у страхуванні життя.
9. Визначте коло страхових ризиків та випадків у страхуванні життя.

Тестові завдання

1. Функція накопичення страхової суми є характерною для такого виду страхування:

- а) страхування дітей від нещасних випадків;
- б) страхування життя дітей;
- в) страхування дітей на випадок втрати здоров'я від хвороби;
- г) страхування пасажирів від нещасних випадків на транспорті.

2. Договір змішаного страхування життя укладається на випадок:

- а) дожиття до закінчення дії договору страхування;
- б) смерті протягом дії договору страхування;
- в) дожиття до закінчення дії договору страхування або смерті в період дії;
- г) правильної відповіді немає.

3. До підгалузей особистого страхування не належить:

- а) медичне страхування;
- б) страхування життя та пенсій;
- в) змішане страхування життя;
- г) страхування від нещасних випадків.

4. До видів особистого страхування відносять:

- а) страхування життя та пенсій;
- б) страхування до вступу в шлюб;

- в) медичне страхування;
- г) страхування від нещасних випадків.

5. Таблиця смертності складається на основі:

- а) матеріалів вітчизняних страхових компаній, які здійснюють страхування життя;
- б) матеріалів іноземних страхових компаній, які здійснюють страхування життя;
- в) матеріалів державних фондів соціального страхування та пенсійного забезпечення;
- г) правильної відповіді немає.

6. Після закінчення дії договору змішаного страхування життя страхувальник одержить:

- а) страхове відшкодування;
- б) страхову премію;
- в) страхову суму;
- г) викупну суму.

7. У разі дострокового припинення дії договору страхування життя страховик виплатить страхувальнику:

- а) страхову премію;
- б) викупну суму;
- в) страхову виплату;
- г) правильної відповіді немає.

8. Викупна сума – це:

- а) частина страхової суми, яка за будь-яких обставин не виплачується страховиком страхувальникові;
- б) грошова сума, яка виплачується страховиком страхувальникові при настанні страхового випадку;
- в) грошова сума, яка виплачується страховиком страхувальникові у разі дострокового припинення дії договору страхування життя;
- г) гарантована щомісячна виплата грошових сум страховиком страхувальнику під час дії договору страхування пенсії.

9. Договір страхування додаткової пенсії може бути укладений з такою особою:

- а) лише з фізично здоровою особою;
- б) юридичною особою;
- в) фізичною особою;
- г) юридичною або фізичною особою.

10. Який вид страхового захисту відноситься до особистого страхування?

- а) страхування життя громадян;
- б) страхування відповідальності роботодавця перед персоналом;
- в) страхування домашнього майна громадян;
- г) правильної відповіді немає.

Практичні завдання

При розв'язанні задач по страхуванню життя необхідно використовувати дані таблиці смертності (таблиця 3.1) та формули:

Брутто-ставка обчислюється за такими формулами:

$$T_B = T_H + H_0$$

де T_H – нетто-ставка, H_0 – навантаження у грн.

$$H_0 \text{ – навантаження у \%} \quad T_B = \frac{T_H \cdot 100}{100 - H_0}$$

Таблиця 3.1.

Таблиця смертності

X	L _x	d _x	q _x	P _x
<1	100000	870	0,0087	0,99130
1-4	99130	140	0,00141	0,99859
5-9	98990	115	0,00116	0,99884
10-14	98875	132	0,00133	0,99866
15-19	98743	301	0,00305	0,99695
20-24	98442	549	0,00557	0,99442
25-29	97893	902	0,00922	0,99079
30-34	96991	1482	0,01528	0,98472
35-39	95509	1920	0,0201	0,97990
40-44	93589	2495	0,02666	0,97334
45-49	91094	3211	0,03525	0,96475
50-54	87883	4317	0,04912	0,95088
55-59	83566	5884	0,07041	0,92959
60-64	77682	7758	0,09986	0,90013
65-69	69924	10022	0,14333	0,85667
70-74	59902	12310	0,20549	0,79450
75-79	47592	14056	0,29533	0,70466
80-84	33536	13560	0,40432	0,59566
85-89	19976	10949	0,54807	0,45189
90-94	9027	6086	0,67413	0,32580
95-99	2941	2276	0,77366	0,22611
100+	655	655	1	0,00000

X – вікові групи населення;

L_x – кількість осіб, що доживає до кожного наступного віку;

d_x – кількість осіб, що помирає у віці X;

q_x – ймовірність смерті в наступному році для особи віком X;

P_x – ймовірність для особи віком X дожиття до віку X+1.

Нетто-ставка на випадок дожиття для особи віком x при страхуванні на n років розраховується за формулою:

$${}_n E_x = \frac{(L_{x+n} \times v^n)}{L_x \times S}$$

Розрахунок річної тарифної ставки проводимо за формулою:

$$T_P = \frac{T_B}{\alpha}$$

α - коефіцієнт розстрочки, постнумерандо (табл. 3.2).

Нетто-ставка на випадок смерті для особи віком x при страхуванні на n років розраховується за формулою:

$${}_n A_x = \frac{d_x \cdot v + d_{x+1} \cdot v^2 + \dots + d_{x+n-1} \cdot v^n}{L_x \cdot S}$$

де ${}_n A_x$ – одноразова нетто-ставка по страхуванню на випадок смерті

d_x – число осіб, що помирають у віці x (табл. 3.1 та 3.2);

v множники, що дисконтують, для відповідних років страхування (табл. 3.3 та 3.4);

L_x – число осіб при вступі в страхування (табл. 3.1 та 3.2);

$L_x S$ – страхова сума.

Таблиця 3.2.

Коефіцієнт розстрочки (постнумерандо)

Термін страхування	Вік			
	20	30	40	50
5	4,55	4,54	4,51	4,45
10	8,45	8,41	8,3	8,06
15	11,77	11,67	11,43	10,91
20	14,59	14,41	13,96	13,07

Таблиця 3.3.

Тарифи зі страхування від нещасних випадків (% від страхової суми на рік)

Група ризику професії	Термін дії страхового захисту		
	24 год. на добу	У період перебування на роботі, 1 год. в дорозі до місця роботи, 1 год. в дорозі з місця роботи	У період перебування на роботі
1	0,52	0,45	0,39
2	0,65	0,59	0,52
3	1,04	0,98	0,91
4	1,56	1,5	1,43

Таблиця дисконтуючих множників

Число років, n	Дисконтуючі множники при:		
	$i = 0,03$ (3 %)	$i = 0,04$ (4 %)	$i = 0,05$ (5 %)
1	0,97087	0,96154	0,95238
2	0,94260	0,92456	0,90703
3	0,91514	0,83900	0,86384
4	0,88849	0,85480	0,82270
5	0,86261	0,82193	0,78353
10	0,74409	0,67556	0,61391
14	0,66112	0,57748	0,50507
15	0,64186	0,55526	0,48102
18	0,59739	0,49363	0,41552
20	0,55368	0,45639	0,37689
23	0,50669	0,40573	0,32557
30	0,41199	0,30832	0,23138
40	0,30656	0,20829	0,14205
50	0,22811	0,14071	0,08720

Приклад розв'язання задачі: Особа у віці 45 років страхується на строк 15 років. Провести розрахунок бруто-ставки на 100 грн. страхової суми на дожиття за договором страхування зі страхової суми 100 000 грн. При цьому частка навантаження в бруто-ставці складає 10 %, а річну норму дохідності прийняти 4 %.

Розв'язання:

Нетто-ставка на випадок дожиття для особи віком x пристрахуванні на n років розраховується за формулою:

$$L_{x+n} = L_{45+15} = L_{60} = 77682$$

$$L_x = L_{45} = 91094v^n = 0,55526$$

$${}_{15}E_{45} = \frac{77682 \cdot 0,55526}{91094 \cdot 100} = \frac{43133,71}{9109400} = 0,004735 \text{ грн}$$

2)

Розрахунок бруто-ставки:

$$T_B = \frac{T_H \cdot 100}{100 - H_0} = \frac{0,004735 \cdot 100}{100 - 10} = 0,005261 \text{ грн}$$

Висновок: відповідно до умови задачі брутто-ставка на 100 грн страхової суми на дожиття за договором страхування людини у віці 45 років на строк 15 років становить 0,005261 грн.

Задача 1. Особа у віці 53 роки укладає договір страхування на випадок смерті терміном на 10 років. Розрахуйте нетто-ставку на 100 грн страхової суми зі страхування на випадок смерті, ставка інвестиційного доходу становить 4 %

Задача 2. Провести розрахунок нетто-ставки на 100 грн страхової суми зі страхування на випадок смерті особи віком 47 років, якщо термін страхування складає 18 років. При цьому дисконтуючий множник визначається за 4% ставкою інвестиційного доходу.

Задача 3. Розрахуйте нетто-ставку на 100 грн страхової суми за договором страхування на дожиття особи у віці 40 років. Відомо, що термін страхування складає 23 роки, дисконтуючий множник визначається за 4% ставкою інвестиційного доходу.

Тема 4. Страхування від нещасних випадків

План семінарського заняття

1. Необхідність, сутність і значення страхового захисту громадян від нещасних випадків.
2. Форми і види страхування від нещасних випадків.
3. Обов'язкові види страхування від нещасних випадків та їх характеристика.
4. Індивідуальне страхування громадян від нещасних випадків.
5. Колективна форма добровільного страхування від нещасних випадків.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення нещасного випадку.
2. Які фактори враховують страховики при укладанні договорів страхування від нещасних випадків?
3. Назвіть основні критерії відбору ризиків і встановлення страхових тарифів у страхуванні від нещасних випадків.
4. На яких умовах страхуються пасажери від нещасних випадків на транспорті?
5. Що може бути наслідком нещасного випадку?
6. Який порядок укладання договору страхування від нещасних випадків фізичними і юридичними особами?
7. Назвіть умови виплати страхових сум за договором добровільного страхування від нещасних випадків.

Тестові завдання

1. Хто може бути страхувальником колективного добровільного страхування від нещасних випадків?

- а) юридичні та фізичні особи;
- б) юридичні особи;
- в) фізичні особи;
- г) правильної відповіді немає.

2. За яких обставин у разі настання страхової події при страхуванні від нещасних випадків страхувальник отримає страхову суму?

- а) при встановленні йому третьої групи інвалідності;
- б) тимчасової втрати ним працездатності;
- в) при встановленні йому другої групи інвалідності;
- г) правильної відповіді немає.

3. До видів страхування від нещасних випадків належать:

- а) колективне, добровільне;
- б) колективне, обов'язкове;
- в) колективне, індивідуальне;
- г) обов'язкове, добровільне.

4. Формами здійснення страхування від нещасних випадків є:

- а) колективна, добровільна;
- б) колективна, обов'язкова;
- в) колективна, індивідуальна;
- г) обов'язкова, добровільна.

5. Страховим випадком при страхуванні від нещасних випадків є:

- а) смерть застрахованої особи;
- б) тимчасова втрата застрахованим працездатності;
- в) інвалідність;
- г) смерть або травмування застрахованої особи внаслідок нещасного випадку.

6. Страховик здійснює виплату за договором страхування від нещасних випадків:

- а) тільки безготівково;
- б) тільки готівкою;
- в) готівкою або безготівково;
- г) правильної відповіді немає.

7. На розмір тарифної ставки впливають:

- а) вік застрахованих та вид страхування;
- б) група ризику;
- в) вид страхування та група ризику;
- г) вік застрахованих та група ризику.

8. У чому полягає відмінність страхування від нещасних випадків від довгострокового страхування життя?

- а) у разі страхування від нещасних випадків при їх настанні дія договору припиняється незалежно від розміру виплаченого страхового відшкодування;

б) по закінченні терміну страхування від нещасних випадків передбачається повернення страхової суми;

в) по закінченні терміну дії договору страхування від нещасних випадків страхувальник (застрахований) отримає сплачену страхову премію;

г) правильної відповіді немає.

9. На яких засадах страхуються пасажери від нещасних випадків на транспорті?

а) добровільних;

б) обов'язкових;

в) добровільних та обов'язкових;

г) правильної відповіді немає.

10. Що впливає на визначення групи ризику при страхуванні від нещасних випадків?

а) вік застрахованої особи;

б) рівень ризику професії;

в) вік та стан здоров'я застрахованого.;

г) вік, стан здоров'я та рівень ризику професії.

Практичні завдання

Приклад розв'язання задачі: Громадянка Українка Л.О. уклала договір добровільного страхування від нещасних випадків для себе, чоловіка і дитини віком 13 років. На кожну застраховану особу встановлено страхову суму 200 000 грн., а страхові тарифи диференційовані залежно від віку і виду професійної діяльності для дорослих: для дітей віком від 10 до 18 років 0,4 % від страхової суми, дорослих – 0,2 %. Страхові виплати залежать від ступеня втрати здоров'я. У разі смерті застрахованої особи від нещасного випадку страхова компанія забезпечує 100 %, набуття інвалідності I групи – 90 %, II групи – 80 %, III – групи 60 % від страхової суми. Якщо застрахована особа втрачає тимчасово працездатність, то страхова виплата становить 0,5 % від страхової суми щоденно, але в цілому не більше її половини. Необхідно визначити страховий платіж та страхову виплату на кожну застраховану особу за умови, що в результаті випадкового гострого отруєння харчовими продуктами чоловік став інвалідом III групи, а дитина та мати хворіли кожна на 35 днів.

Розв'язання:

1) страховий платіж

дитина: $C_{\Pi} = 200000 \cdot 0,004 = 800$ грн

дорослі: $C_{\Pi} = 2 \cdot 200000 \cdot 0,002 = 800$ грн

2) страхові виплати лікарняний матері та дитини:

$C_{\text{в}} = 0,6 \cdot 200000 = 120000$ грн

3) встановлення чоловіку інвалідності III групи:

$C_{\text{в}} = 2 \cdot 35 \cdot 0,005 \cdot 200000 = 70000$ грн

Висновок: сукупний страховий платіж сім'ї становить 1600 грн. Сукупне страхове відшкодування внаслідок страхового випадку становить 190000 грн.

Задача 1. Визначити: а) суму страхового платежу за обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті персоналу, якщо на автотранспортному підприємстві працює 150 водіїв; б) суму страхових виплат за кожним із нижченаведених випадків: смерть водія в дорожньо-транспортній пригоді; під час інших аварій один водій набув інвалідності III групи, а два водія тимчасово втратили працездатність і лікувались 30 днів.

Задача 2. Громадянка Іваненко О. І. уклала індивідуальний договір страхування від нещасних випадків терміном на один рік на суму 50 000 грн. Через три місяці після укладання договору страхувальник під час сильної ожеледиці зламала ногу і перебувала на лікарняному протягом 68 днів. Ще через три місяці Іваненко О. І. випадково отруїлась парами фарби і лікувалась у лікарні 35 днів. Розрахувати розмір страхової виплати за страховими випадками за умови, що за кожну добу тимчасової непрацездатності страхова компанія виплачує по 0,5 % від страхової суми щоденно, але в цілому не більше від її половини. Умовна франшиза за договором становить 7 днів тимчасової непрацездатності.

Тема 5. Медичне страхування

План семінарського заняття

1. Економічна необхідність і значення медичного страхування.
2. Загальна характеристика медичного страхування та аналізу його основних систем.
3. Обов'язкова форма медичного страхування та її сутність.
4. Добровільна форма медичного страхування та її особливості.
5. Медичне страхування громадян, які виїждять за кордон.
6. Сучасний стан розвитку медичного страхування в Україні.

Питання для самоконтролю знань

1. Назвіть основні проблеми розвитку медичного страхування в Україні.
2. У яких формах проводиться медичне страхування?
3. Охарактеризуйте основні умови добровільного медичного страхування.
4. У чому полягає сутність асистування та які завдання виконують асистанські компанії?
5. Яким чином здійснюється страховий захист осіб, які від'їжджають за кордон?
6. На яких умовах здійснюється колективне медичне страхування?

Тестові завдання

1. **Страхові внески, які сплачуються страхувальником згідно з договором добровільного медичного страхування, залежать від:**
 - а) фінансових можливостей страховика;

- б) фінансових можливостей страхувальника;
- в) обраної програми медичного страхування;
- г) вартості ліцензії на право надання медичної допомоги.

2. Головне призначення страхової медичної компанії полягає в тому, щоб:

- а) перевірити наявність у лікувально-профілактичних установ ліцензії на право надання медичних послуг;
- б) визначити порядок надання медичної та лікувальної допомоги населенню;
- в) контролювати якість наданих застрахованим особам медичних послуг і їх відповідність медико-економічним стандартам;
- г) обирати певну форму медичного страхування.

3. Суб'єктом добровільного медичного страхування не є:

- а) страховик;
- б) страхувальник;
- в) фонд охорони здоров'я;
- г) лікувально-профілактична установа.

4. Не можуть бути застраховані такі особи, які на час укладання договору медичного страхування:

- а) хворі на ангіну;
- б) перебувають у стані алкогольного сп'яніння;
- в) ВІЛ-інфіковані;
- г) мають гіпсову пов'язку в результаті перелому руки.

5. У якій залежності перебувають страхова медицина і медичне страхування?

- а) страхова медицина – складова медичного страхування;
- б) непов'язані між собою;
- в) медичне страхування – складова страхової медицини;
- г) правильної відповіді немає.

6. Договір добровільного медичного страхування може бути:

- а) лише індивідуальним;
- б) лише колективним;
- в) індивідуальним і колективним;
- г) сімейним.

7. При укладанні договору добровільного медичного страхування програма страхування обирається:

- а) страховиком;
- б) страхувальником;
- в) застрахованим;
- г) медичним закладом.

8. Страхова сума, в межах якої страховик несе відповідальність щодо виплат, визначається:

- а) вартістю обраної програми добровільного медичного страхування;
- б) якістю медичних послуг, які надаються застрахованому;
- в) фінансовим станом страховика;

г) фінансовим станом страхувальника.

9. Що зобов'язана зробити застрахована особа при настанні страхової події за правилами асистанс?

а) звернутися за медичною допомогою за місцем проживання;

б) протягом 48 годин звернутися в центр невідкладної допомоги асистанської компанії;

в) протягом 24 годин звернутися в центр невідкладної допомоги асистанської компанії;

г) протягом 48 годин звернутися до міліції.

10. У якій формі може проводитися медичне страхування?

а) добровільній.

б) обов'язковій.

в) добровільній і обов'язковій.

г) правильної відповіді немає.

Практичні завдання

Приклад розв'язання задачі: Утримання і лікування одного хворого обходиться лікувальному закладу в середньому у 21 000 грн. За рік лікувальний заклад обслуговує 16 000 хворих за рік. Бюджетне фінансування становить 35 %. Якою буде сума страхового платежу страхувальника, коли їх кількість становитиме 100 000 чоловік, а страхова сума дорівнює сумі вартості лікування одного хворого. При цьому брутто-платіж утримує в собі 30 % навантаження і нетто- ставку. Додатково визначити величину страхового платежу за умови відсутності бюджетного фінансування.

Розв'язання:

1) сума необхідного страхового резерву:

$$C_p = 16000 \cdot 21000 = 336\,000 \text{ тис. грн}$$

2) сума страхового резерву, враховуючи бюджетне фінансування:

$$C_p = 336\,000 - 336\,000 \cdot 0,35 = 218\,400 \text{ тис. грн}$$

3) розмір страхового нетто-платежу при 16000 хворих:

$$H_0 = \frac{218\,400}{16000} = 13650 \text{ грн}$$

4) розмір страхового нетто-платежу при 100 тис. хворих:

$$H_0 = \frac{218\,400}{100\,000} = 2184 \text{ грн}$$

5) розмір страхового брутто-платежу при 16 тис. хворих:

$$T_б = 13650 \cdot 1,3 = 17745 \text{ грн}$$

6) розмір страхового брутто-платежу при 100 тис. хворих:

$$T_б = 2184 \cdot 1,3 = 2839,2 \text{ грн}$$

7) розмір страхового брутто-платежу при 16 тис. хворих за відсутності бюджетного фінансування:

$$H_0 = 21\,000 \text{ грн}; T_б = 21\,000 \cdot 1,3 = 27\,300 \text{ грн}$$

8) розмір страхового брутто-платежу при 100тис. хворих за відсутності бюджетного фінансування:

$$H_0 = \frac{336\,000}{100\,000} = 3360 \text{ грн}; T_6 = 3360 \cdot 1,3 = 4368 \text{ грн}$$

Висновок: сума необхідного страхового резерву становить 336 000грн, сума необхідного страхового резерву, враховуючи бюджетне фінансування – 218 400 грн; розмір страхового нетто- платежу при 16000 хворих становить 13650 грн, а розмір страхового брутто-платежу при 16 тис. хворих – 17745 грн; розмір страхового нетто-платежу при 100 тис. хворих становить 2184 грн, розмір страхового брутто-платежу при 100 тис. хворих – 2839,4 грн; розмір страхового брутто-платежу при 16 тис. хворих за відсутності бюджетного фінансування становить 27300 грн, при 100 тис. хворих –4368 грн.

Задача 1. Страхова компанія уклала договір з виробничим підприємством на добровільне медичне страхування 1000 працівників. Середня вартість обслуговування в поліклініці, з якими страхова компанія має договір, складає 3400 грн. В середньому за рік за медичною допомогою звертається кожна десята, лікується в стаціонарних умовах кожна тридцята застрахована особа. Середня вартість лікування одного хворого в стаціонарах, з якими страхова компанія має договір, становить 6700 грн. Накладні витрати медичної страхової компанії на здійснення страхування з розрахунку на одного застрахованого складають в середньому 150 грн., запланований прибуток – 20 %. Розрахувати річний страховий внесок виробничого підприємства на колективне медичне страхування

Тема 6. Страхування підприємницьких ризиків

План семінарського заняття

1. Економічна необхідність та сутність страхування підприємницьких ризиків.
2. Класифікація підприємницьких ризиків.
3. Страхування майна підприємств від вогню та інших небезпек.
4. Страхування підприємств від перерв у виробництві внаслідок знищення або пошкодження застрахованого майна.
5. Страхування відповідальності роботодавців.
6. Страхування відповідальності за забруднення навколишнього природного середовища.
7. Страхування відповідальності виробників за якість продукції.

Питання для самоконтролю знань

1. У чому полягає підприємницький ризик?
2. Назвіть традиційні види страхування майна підприємств.
3. Які ви знаєте форми організації страхового захисту майна юридичних осіб?

4. Що таке «вибіркове страхування»?
5. Що являє собою «страхова оцінка» і які методи її визначення?
6. Які фактори впливають на величину страхових тарифів?
7. Яке майно підприємств не розглядається як об'єкт страхування?
8. Назвіть послідовність дій страхувальника при настанні страхового випадку.
9. Який порядок укладання підприємствами договору страхування майна.
10. У яких випадках припиняється дія договору страхування майна?

Тестові завдання

1. Яке майно суб'єктів господарювання підлягає страхуванню за основним договором?

- а) майно, отримане підприємством за договором майнового найму;
- б) продукція, отримана від населення для переробки;
- в) усе майно, що належить підприємству;
- г) об'єкти, які перебувають в аварійному стані.

2. Яке майно підприємств підлягає страхуванню за додатковим договором страхування?

- а) майно, яке перебуває в аварійному стані;
- б) тільки транспортні засоби;
- в) майно на час проведення експериментальних чи дослідницьких робіт;
- г) об'єкти незавершеного будівництва.

3. Яке майно підприємств не підлягає страхуванню за основним договором?

- а) майно, прийняте від інших підприємств та населення для переробки, ремонту, переведення, зберігання.
- б) тільки транспортні засоби.
- в) об'єкти незавершеного будівництва.
- г) сировина та матеріали.

4. Майно підприємства загальною вартістю 900 тис. грн. застраховано на 300 тис. грн. Унаслідок настання страхового випадку знищено майна на 600 тис. грн. Яку суму страхового відшкодування отримає підприємство при пропорційній системі відшкодування?

- а) 600 тис. грн;
- б) 300 тис. грн;
- в) 200 тис. грн;
- г) 450 тис. грн.

5. Вибіркове страхування означає, що підприємець може вибрати:

- а) страхову суму;
- б) страховий платіж;
- в) визначену одиницю майнового об'єкта;
- г) систему страхового забезпечення.

6. Які збитки не відшкодовуються при страхуванні майна підприємств?

- а) ті, що виникли при використанні вибухових речовин;
- б) отримані при пошкодженні майна внаслідок пожежі;
- в) отримані при знищенні майна внаслідок удару блискавки;
- г) усі відповіді вірні.

7. Які збитки відшкодовуються при страхуванні майна підприємств:

- а) завдані в результаті недбалості страхувальника;
- б) отримані в разі дії гризунів;
- в) отримані в результаті громадянської війни;
- г) отримані внаслідок землетрусу.

8. Договір страхування майна набирає чинності:

а) не раніше дня, наступного за днем надходження страхового платежу на рахунок страховика;

- б) відразу після підписання страховиком і страхувальником;
- в) через три дні після підписання;
- г) правильної відповіді немає.

9. На якій території приймається на страхування і знаходиться під страховим захистом рухоме майно?

- а) за місцем реєстрації;
- б) указаний у договорі страхування;
- в) на території постійного використання;
- г) правильної відповіді немає.

10. Яке коло обов'язків страховика визначає укладений договір страхування?

- а) уживати заходів, спрямованих на зменшення страхового ризику;
- б) інформувати страхувальника про перестраховування ризику;
- в) відшкодувати страхувальнику витрати, пов'язані з проведенням репресивних заходів;
- г) правильної відповіді немає.

Практичні завдання

Приклад розв'язання задачі: Підприємець застрахував своє майно строком на 1 рік від крадіжки зі зломом на суму 200 000 грн. Зіставкою тарифу 0,3 % страхової суми. За договором страхування передбачена франшиза «вільно від 1 %». Фактично шкода склала 3000 грн. Розрахувати розмір страхового платежу та розмір страхового відшкодування.

Страховий платіж – $200\,000 \cdot 0,003 = 600$ гривень

Страхове відшкодування – $200\,000 \cdot 0,01 = 2000 < 3000$ гривень

Висновок: страховий платіж становить 600 грн, страхове відшкодування буде в розмірі 3000 грн.

Задача 1.

СТОВ «Лавське» уклало договір страхування майна від пожежі і протиправних дій третіх осіб. Вартісна оцінка об'єкта страхування склала 340

тис. грн, сума збитку – 280 тис. грн. Визначте розмір страхового відшкодування за системою пропорційної відповідальності.

Задача2.

Підприємство застрахувало майно на суму 820 тис. грн, дійсна вартість якого на момент укладання договору становить 1047 тис. грн. У разі настання страхового випадку підприємству було завдано збитків на суму 677 тис. грн. Визначити розмір страхового відшкодування за системою першого ризику та пропорційною системою страхового забезпечення.

Тема 7. Сільськогосподарське страхування

План семінарського заняття

1. Економічна необхідність і сучасний стан сільськогосподарського страхування.
2. Страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень.
3. Страхування тварин сільськогосподарських товаровиробників.
4. Страхування будівель, споруд та іншого майна аграрних підприємств.

Питання для самоконтролю знань

1. У чому полягає необхідність страхового захисту майна сільськогосподарських підприємств?
2. Яка роль страхування у забезпеченні стабільності агропромислового комплексу?
3. Назвіть основні умови обов'язкового страхування у сільському господарстві.
4. Чим було спричинене запровадження обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень.
5. Якими термінами обмежується укладання договору страхування врожаю?
6. Які документи зобов'язаний подати страхувальник при настанні страхового випадку?
7. У яких випадках страховик може відмовити страхувальнику у виплаті страхового відшкодування?
8. Чим відрізняються умови обов'язкового і добровільного страхування врожаю?
8. Назвіть особливості страхування сільськогосподарських тварин?

Тестові завдання

1. У сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності обов'язковому страхуванню підлягають:
 - а) урожай сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень;
 - б) урожай зернових культур і цукрових буряків;

- в) сільськогосподарські тварини;
- г) правильної відповіді немає.

2. На державних сільськогосподарських підприємствах підлягає обов'язковому страхуванню:

- а) урожай зернових культур і цукрових буряків;
- б) урожай сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень;
- в) усе майно сільськогосподарських підприємств;
- г) правильної відповіді немає.

3. Який фактор не зумовлює потреби сільськогосподарських підприємств у страхуванні майна?

- а) сезонність сільськогосподарського виробництва;
- б) можливість стихійного лиха;
- в) отримання більшого прибутку;
- г) необхідність оформлення банківських позик.

4. Страхування тварин здійснюється:

- а) у разі, якщо тварина перебуває у стані післяродового залежування;
- б) на випадок перевезення будь-яким видом транспорту;
- в) на випадок вимушеного забою внаслідок нещасного випадку, стихійного лиха або хвороби;
- г) правильної відповіді немає.

5. За умовами обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур страхова вартість врожаю визначається:

- а) шляхом множення середньої врожайності з 1 га за останні п'ять років на ціну 1 ц продукції;
- б) шляхом множення середньої врожайності з 1 га за останні п'ять років на ціну 1 кг продукції, та на фактичну площу, з якої збиратиметься врожай;
- в) шляхом множення середньої врожайності з 1 га за останні десять років на ціну 1 ц продукції та на фактичну площу, з якої збиратиметься врожай;
- г) правильної відповіді не має.

6. Який максимальний розмір страхового покриття надається страховиками за обов'язковим страхуванням урожаю:

- а) 50 %;
- б) 60 %;
- в) 70 %;
- г) 100 %.

7. Відповідальність страховика починається з часу:

- а) появи сходів озимих культур;
- б) висіву насіння зернових;
- в) передпосівної обробки площі під озимі культури;
- г) правильної відповіді немає.

8. Які тварини страхуються в обов'язковій формі ?

- а) гладкошерсті вівці;
- б) циркові тварини віком від 1 року;
- в) верблюди.
- г) телята віком до 1 року.

9. Які тварини не приймаються на страхування?

- а) мули від 1 року;
- б) виснажені коні віком від 1 місяця;
- в) бджолосім'ї;
- г) свині від шести місяців.

10. Яких заходів повинен вжити страховик у разі неповної сплати страхувальником страхових платежів?

- а) скоротити термін страхування;
- б) подати позов до суду;
- в) припинити дію договору страхування;
- г) правильної відповіді немає.

Практичні завдання

Приклад розв'язання задачі: Протягом останніх п'яти років фермерське господарство з державною підтримкою страхувало врожай моркви на площі 500 га, середня врожайність – 480 ц/га. Страхувальник виявив намір укласти страхову угоду на наступний рік на таку саму площу посіву із встановленим рівнем покриття 70%. Ціна 1 ц моркви – 220 грн, страховий тариф – 7,8 %. Підприємство впродовж двох років має статус безбиткового страхувальника. Визначити форму страхового захисту врожаю моркви, страхову вартість, страхову суму, страховий платіж та суму страхового відшкодування за умови, що внаслідок повені в господарстві фактично зібрано лише 210790 ц моркви.

Розв'язання:

1) страхова сума (страхова вартість врожаю)
 $500 \text{ га} \cdot 480 \frac{\text{ц}}{\text{га}} \cdot 220 \text{ грн} = 52\,800\,000 \text{ грн}$

2) страховий платіж: $52\,800\,000 \text{ грн} \cdot 0,078 \text{ грн} = 4\,118\,400 \text{ грн}$

3) збиток

$$\left(500 \text{ га} \cdot 480 \frac{\text{ц}}{\text{га}} - 210790 \text{ ц}\right) \cdot 220 \text{ грн} = 29210 \text{ ц} \cdot 220 \text{ грн} = 6\,426\,200 \text{ грн}$$

4) сума страхового відшкодування

$$6\,426\,200 \text{ грн} \cdot 0,70 = 4\,498\,340 \text{ грн}$$

Висновок: формою страхового захисту врожаю моркви є страхування сільськогосподарських культур; страхова сума (страхова вартість врожаю) – 52 800 000 грн., страховий платіж складає 4 118 400 грн та сума страхового відшкодування – 4 498 340 грн.

Задача 1. Осима пшениця висіяна на площі 70 га і пошкоджена градом. З метою збільшення виходу продукції сільськогосподарське підприємство з державною підтримкою підсіяло її таким же сортом. Врожай дав валовий збір 3000 ц. Середньорічна врожайність пшениці за попередні п'ять років складала 46 ц/га. Витрати на підсів склали 6800 грн. Ціна 1 ц пшениці – 2200 грн.

Господарство знаходиться на території Одеської області. Страховий тариф відповідає встановленому чинному законодавству. Визначити страхову оцінку, страхову суму, страховий платіж, розмір збитку і величину страхового відшкодування.

Задача 2. Державне племінне господарство застрахувало згідно з вимогами чинного законодавства 590 племінних коней. Ринкова вартість кожної тварини 45 000 грн. Порядок встановлення страхової суми, величина страхового тарифу і франшизи відповідають чинним законодавчим вимогам. Крім того підприємство на момент укладання договору має статус беззбиткового страхувальника. Протягом дії договору одна тварина загинула внаслідок удару електричним струмом, а одна була частково травмована. Вартість лікування склала 5000 грн. Норматив виходу м'яса від живої ваги становить 50 %, вага тварини 900 кг. 300 кг м'яса було реалізовано на переробку за ціною 120 грн за 1 кг. Необхідно визначити страхову суму, страховий платіж, страхове відшкодування за загиблу та за травмовану тварину.

Задача 3.

СТОВ «Нива» звернулося в страхову компанію з метою застрахувати у межах максимальної страхової суми на площі 1230 га. Середня врожайність по групі культур становить 41 ц/га (вона більша за мінімальну врожайність зазначеної групи культур за останні три роки на 7,3 ц/га). Страховик приймає на страхування 70 % вартості врожаю за ціною 2800 грн/ц. Базова тарифна ставка – 5 %. Необхідно визначити: страхову вартість ярових зернових; страхову суму; розмір страхової премії.

Тема 8. Страхування технічних ризиків

План семінарського заняття

1. Економічна сутність страхування технічних ризиків.
2. Страхування будівельно-монтажних ризиків.
3. Особливості страхування машин і агрегатів від поломок.
4. Страхування електронної техніки.

Питання для самоконтролю знань

1. Які фактори вплинули на виникнення і розвиток страхування технічних ризиків?
2. Що виступає об'єктом при страхуванні технічних ризиків?
3. Які небезпеки включаються у договір страхування будівельного підприємця від усіх ризиків.
4. Від чого залежать страхова сума та страховий тариф при страхуванні ризиків будівництва?
5. У чому полягає суть страхування машин від поломки?
6. Назвіть основні характеристики страхування електронного обладнання.
7. Хто виступає страхувальником при страхуванні монтажних ризиків?

Тестові завдання

1. На який максимально можливий термін укладається договір страхування будівельно-монтажних ризиків?

- а) один рік;
- б) період усього будівництва;
- в) період виконання окремих технологічних процесів;
- г) необмежений період.

2. Об'єктом страхування будівельно-монтажних ризиків є:

- а) проектна документація;
- б) заробітна плата будівельників;
- в) будівельні матеріали та споруджуваний об'єкт;
- г) відповідальність архітектора.

3. Страхувальником при страхуванні від монтажних ризиків може бути:

- а) підрядна організація, яка здійснює монтажні роботи;
- б) покупець монтажного об'єкта;
- в) кредитор;
- г) усі відповіді правильні.

4. Страховий захист при страхуванні всіх монтажних ризиків починається:

- а) після затвердження плану монтажу об'єкта;
- б) після затвердження кошторису монтажних робіт;
- в) після відвантаження матеріалів на монтажному майданчику;
- г) після затвердження плану монтажу і кошторису монтажних робіт.

5. Страхова сума при страхуванні машин являє собою:

- а) відновлювану вартість машин;
- б) відновлювану вартість машин з урахуванням вартості нової машини, митного збору, витрат на транспортування та монтаж;
- в) дійсну вартість машин на момент укладання договору страхування з урахуванням витрат на ремонт;
- г) відновлювану вартість машин з урахуванням їх фактичного зносу.

6. Машини страхуються від пошкодження чи знищення внаслідок:

- а) нестачі води в парогенераторах;
- б) помилок у конструкціях та розрахунках, помилок під час монтажу, дефектів матеріалів;
- в) короткого замикання;
- г) усі відповіді правильні.

7. Хто може бути страхувальником електронних пристроїв?

- а) виробники електронних систем;
- б) власники або наймачі електронних пристроїв;
- в) тільки власники електронних систем;
- г) правильної відповіді немає.

8. Чи забезпечується страховий захист від майнових збитків власника електронних систем як експлуатанта цих систем?

а) так (якщо виробник, який має нести відповідальність за своїми гарантійними зобов'язаннями, визнаний банкрутом).

б) ні, не забезпечується.

в) так (у разі, якщо виробник не несе відповідальності за своїми гарантійними зобов'язаннями).

г) так, забезпечується.

9. Страхові тарифи у страхуванні будівельного підприємця від усіх ризиків залежать від:

а) характеру будівельного майданчика та рівня його нараження на ризик;

б) властивостей будівельних матеріалів;

в) методів будівництва;

г) усі відповіді правильні.

10. Страхова сума при страхуванні будівельних робіт являє собою:

а) договірну вартість будівництва;

б) вартість будівництва за кошторисом;

в) договірну вартість будівництва з урахуванням вартості наданих забудовником будівельних матеріалів і виконаних робіт;

г) правильної відповіді немає.

Практичні завдання

Приклад розв'язання задач: Генеральний підрядник уклав договір страхування ризиків будівельного підприємця від усіх ризиків зі страховою компанією «Захист» на весь період будівництва, включивши до страхової суми (5 млн. грн.) вартість об'єкта будівництва згідно проектно – кошторисної документації, вартість будівельних машин, обладнання та іншого майна будівельного майданчика. Базовий тариф складає 0,7 % від страхової суми. Визначити кінцевий страховий тариф і страхову премію з урахуванням додаткових факторів ризику:

1. Репутація проектувальника бездоганна – коефіцієнт 0,9.

2. Будівельний майданчик знаходиться в сейсмобезпечному районі – коефіцієнт 0,8.

3. Місце страхування наближено до місць скупчення людей – коефіцієнт 1,3.

4. Частота крадіжок вища за середню – коефіцієнт 1,4.

5. Рівень управління, дисципліни технологічної і трудової високий – коефіцієнт 1,0.

6. Безумовна франшиза встановлена – коефіцієнт 0,7.

7. Страхувальник має статус беззбиткового клієнта – коефіцієнт 0,9.

Розв'язання:

1) кінцевий страховий тариф:

$$0,7\% \cdot 0,9 \cdot 0,8 \cdot 1,3 \cdot 1,4 \cdot 1,0 \cdot 0,7 \cdot 0,9 = 0,58\%$$

2) страхова премія: $5\,000\,000 \cdot 0,0058 = 29\,000$ грн

Висновок: кінцевий страховий тариф становить 0,58 %, а страхова премія складає 29 000 грн.

Задача 1. Будівельна організація уклала договір страхування відповідальності будівельного підприємця від усіх ризиків на суму 12 млн. грн. на весь період проведення будівельних робіт. Базовий тариф становить 0,8 % від страхової суми. Поправочний коефіцієнт до тарифу, що враховує додаткові фактори ризику – 1,3. Протягом дії договору з майданчика викрадено будівельних матеріалів на суму 170 тис. грн, якщо в договорі зазначена умовна франшиза 1 %. Визначити страховий платіж і страхове відшкодування.

Тема 9. Страхування кредитних та фінансових ризиків

План семінарського заняття

1. Сутність та види страхування кредитних ризиків.
2. Набір страхових послуг, які забезпечують страховий захист майнових інтересів кредитора.
3. Особливості страхування фінансових ризиків.
4. Формування системи депозитного страхування в Україні.

Питання для самоконтролю знань

1. Розкрийте економічний зміст страхування фінансових ризиків.
2. Чим зумовлена необхідність утворення СДС?
3. Наведіть головні принципи побудови національної системи депозитного страхування.
4. Наведіть зміст поняття “фінансовий ризик”.
5. У чому полягає сутність кредитного страхування?
6. Які відмінності між делькредерним та гарантійним страхуванням?
7. Назвіть основні організаційні форми страхування кредитів.
8. Розкрийте особливості страхування банківських кредитів.
9. Охарактеризуйте порядок страхування товарних кредитів.
10. Розкрийте економічний зміст гарантійного страхування.
11. Дайте визначення поняття “термін відшкодування”.
12. Наведіть правові форми забезпечення кредиту.
13. Укажіть учасників страхових відносин при гарантійному страхуванні.
14. Які особливості страхування від втрат прибутку?
15. Назвіть, які саме збитки покриваються страховиком при страхуванні від втрат прибутку?
16. Які чинники впливають на величину страхового тарифу для потреб страхування від втрат прибутку?

Тестові завдання

1. Хто в умовах делькредерної форми страхування кредитів є страхувальником:

- а) позичальник;
- б) кредитор;
- в) гарант позичальника;
- г) правильної відповіді немає.

2. Хто в умовах гарантійного (заставного) страхування кредитів відіграє роль страхувальника:

- а) позичальник;
- б) кредитор;
- в) гарант позичальника;
- г) заставодержатель.

3. Термін відшкодування – це:

- а) термін дії договору страхування при страхуванні фінансових ризиків;
- б) розрахунковий період діяльності підприємства, протягом якого нагромаджуються збитки через перерви виробництва;
- в) термін, протягом якого страховик зобов'язаний виплатити страхувальникові страхове відшкодування;
- г) термін, протягом якого з'ясовуються причини ненадходження коштів на рахунок страхової компанії.

4. При страхуванні відповідальності позичальника за непогашення кредиту відшкодуванню підлягає:

- а) сума непогашеної позики (чи її частини);
- б) сума відсотків за користування позикою несплачених позичальником;
- в) сума непогашеної позики та відсотків за користування нею;
- г) правильної відповіді немає.

5. Які витрати враховуються при страхуванні від втрат прибутку:

- а) витрати, що мають змінний характер;
- б) прибуток, не отриманий страхувальником;
- в) прибуток, не отриманий діловими партнерами страхувальника;
- г) втрати майна внаслідок настання страхових подій.

6. Розмір початкового збору, який сплачується банками до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, складає:

- а) 10 000 грн;
- б) 1% зареєстрованого статутного фонду банку;
- в) 5% зареєстрованого статутного фонду банку;
- г) 1000 євро.

7. До якої групи відносять страхування товарних кредитів:

- а) делькредерне страхування;
- б) страхування кредитів довіри;
- в) гарантійне страхування;
- г) заставне страхування.

8. Страхова сума за договором страхування предмета застави не може перевищувати:

- а) суми кредиту, наданого під заставу;
- б) вартості заставленого майна;
- в) суми коштів на поточному рахунку страхувальника;
- г) правильної відповіді немає.

9. До страхування фінансових ризиків не належать:

- а) страхування біржових ризиків;
- б) страхування депозитів;
- в) страхування грошових коштів у касі підприємства;
- г) страхування лізингових операцій.

10. Учасниками Фонду гарантування вкладів фізичних осіб є:

- а) комерційні банки;
- б) громадяни;
- в) страхові компанії;
- г) Моторне (транспортне) страхове бюро України.

Практичні завдання

Приклад розв'язання задачі: Обчислити суму страхових платежів за добровільним страхуванням ризику непогашення кредитів, якщо перший позичальник отримав кредит на суму 150 млн грн. відсоток за кредит – 22 % річних, термін користування кредитом під час дії договору – 8 місяців. Межа відповідальності страховика 85 %, тарифна річна ставка 2,1 %. Другий узяв кредит на суму 250 млн грн. на півтора роки. Відсоток за кредит – 28 % річних. Межа відповідальності страховика 95 %.

Розв'язання:

1) перший позичальник:

страхова сума: $150 + 150 \times 0,22 \times 8 : 12 = 172$ млн. грн

межа відповідальності страховика: $172 \cdot 0,85 = 146,2$ млн. грн

страховий платіж: $146,2 \cdot 0,021 = 3\,070,2$ тис. грн

2) другий позичальник:

страхова сума: $250 + 250 \cdot 0,28 \cdot \frac{18}{12} = 355$ млн. грн

межа відповідальності страховика: $355 \cdot 0,95 = 337,25$ млн. грн

страховий платіж: $337,25 \cdot 0,021 = 7\,082,25$ тис. грн

Висновок: сукупна сума страхових платежів становить 10 152,45 тис. грн, у тому числі першого позичальника 3070,2 тис. грн та другого – 7082,25 тис. грн.

Задача 1. У страховій компанії застрахований ризик непогашення кредиту. Кредит у сумі 350 тис. грн виданий на 7 місяців під 23 % річних. Страховий тариф – 3,2 %, межа відповідальності страховика – 85 %. Позичальник своєчасно не погасив суму боргу. Визначити суму страхового платежу та розмір страхового відшкодування.

Задача 2. Страхова компанія проводить страхування кредитного ризику. Договір страхування укладається одночасно із кредитним договором. Сума кредиту – 180 тис. грн, термін кредитного договору – 14 місяців, кредит видано під 47% річних. Страховий тариф 2,85 %. Ліміт відповідальності страховика 90 %. На момент закінчення терміну договору, страхувальник повернув тільки 60 % суми кредиту та повністю не повернув відсотки за кредит. Визначити страховий платіж та страхове відшкодування.

Задача 3.

ПП «Нива» 26.01.2001 р. отримало в банку кредит під гарантії страхової організації (її відповідальність складає 75 %). Сума кредиту – 82 тис. грн, термін користування кредитом п'ять місяців, плата за кредит – 40 % річних. По закінченні терміну користування кредитом позичальник не повернув банку ні основної суми кредиту, ні відсотків за користування ним. Розрахувати розмір заборгованості та страхового відшкодування.

Задача 4.

СВК «Дружба» отримало кредит терміном на один рік у сумі 100 тис. грн, застрахувавши його в страховій компанії (відповідальність – 80 %). Розмір плати за кредит – 55 % річних, тарифна ставка – 2,6 %, але страхова компанія застосовує поправочний коефіцієнт 1,8 (зважаючи на низьку кредитоспроможність позичальника). Визначити страхову суму і страхову премію.

Тема 10. Автотранспортне страхування

План семінарського заняття

1. Необхідність, суть і значення автотранспортного страхування.
2. Страхування автотранспортних засобів.
3. Страхування вантажів, що перевозяться автотранспортом.
4. Страхування цивільно-правової відповідальності власників автотранспорту.
5. М(Т)СБ України: необхідність утворення та функції.
6. Міжнародна система «Зелена картка» та її призначення.

Питання для самоконтролю знань

1. Назвіть об'єкти та ризики страхування авто каско.
2. Які винятки та обмеження мають місце при страхуванні авто каско?
3. Яким чином повинен діяти страхувальник при настанні страхового випадку?
4. Розкрийте методику розрахунку збитку у випадку знищення чи пошкодження автотранспортного засобу?
5. Які витрати не включаються до суми збитку?
6. Перелічіть документи, які подаються для отримання страхового відшкодування.

7. З якою метою було запроваджено обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів?

8. Які основні завдання діяльності Моторного (транспортного) страхового бюро України?

9. Що таке «Зелена картка», і які особливості її функціонування?

Тестові завдання

1. Автомобіль загальною вартістю 30 тис. грн застраховано з застосуванням умовної франшизи (її розмір 1200 грн). Яку суму страхового відшкодування отримає його власник, якщо в результаті ДТП автомобіль знищено повністю?

- а) 30000 грн;
- б) 28800 грн;
- в) 31200 грн;
- г) 29400 грн.

2. Автомобіль загальною вартістю 30 тис. грн застраховано із застосуванням безумовної франшизи (її розмір 1500 грн). Яку суму страхового відшкодування отримає його власник, якщо в результаті ДТП автомобіль знищено повністю?

- а) 30000 грн;
- б) 28500 грн;
- в) 31500 грн;
- г) 29250 грн.

3. Автомобіль загальною вартістю 50 тис. грн застраховано із застосуванням умовної франшизи у розмірі 2500 грн. Яку суму страхового відшкодування отримає його власник, якщо в результаті ДТП автомобілю завдано збитків на суму 1500 грн?

- а) 1500 грн;
- б) 2500 грн;
- в) 0 грн;
- г) 1000 грн.

4. Транспортний засіб застрахований на суму 43 тис. грн. Із застосуванням умовної франшизи у розмірі 1500 грн. Яку суму страхового відшкодування отримає його власник, якщо в результаті страхового випадку збиток склав 2800 грн?

- а) 2800 грн;
- б) 4300 грн;
- в) 1300 грн;
- г) 3550 грн.

5. При страхуванні цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів страхувальником є:

- а) будь-яка юридична або фізична особа;
- б) фізична особа – власник транспортного засобу;
- в) третя особа, на користь якої укладається страхова угода;

г) юридична або фізична особа, що є власником транспортного засобу.

6. Який з видів відповідальності не підлягає страхуванню?

а) професійна відповідальність;

б) моральна відповідальність;

в) відповідальність виробника за якість продукції;

г) відповідальність перевізника вантажів.

7. Якою причиною зумовлюється обов'язковість страхування цивільно-правової відповідальності автовласників?

а) наявністю значної кількості автомобілів у громадян та суб'єктів господарювання;

б) необхідністю додаткового залучення коштів для утримання автошляхів у належному стані;

в) тим, що автомобіль – це джерело підвищеної небезпеки;

г) значною кількістю водіїв-новачків за кермом авто.

8. Поліс цивільної відповідальності покриває шкоду в результаті забруднення навколишнього середовища:

а) якщо вона виявляється поступово;

б) у будь-якому випадку;

в) якщо вона має раптовий і випадковий характер;

г) підприємствами, які є джерелами підвищеної екологічної небезпеки.

9. Органом управління та контролю Моторного (транспортного) страхового бюро України не є:

а) загальні збори членів МТСБУ;

б) ліга страхових організацій України;

в) президія МТСБУ;

г) координаційна рада МТСБУ.

10. Який із чинників не впливає на розмір страхового тарифу при страхуванні цивільно-правової відповідальності автовласників?

а) водійський стаж особи, відповідальність якої застрахована;

б) сфера використання транспортного засобу;

в) територія переважного використання;

г) вік особи, відповідальність якої застрахована.

Практичні завдання

Приклад розв'язання задачі: Автомобіль застраховано за системою першого ризику на суму 75 000 грн. при страховій оцінці 100 000 грн. Збиток страхувальника у зв'язку з пошкодженням автомобіля склав 26 000 грн. Визначте розмір страхового відшкодування. Додаткового розрахуйте суму відшкодування у випадку страхування автомобіля за системою пропорційної відповідальності та на основі дійсної вартості.

Розв'язання:

1) страхове відшкодування за системою першого ризику складе 26 000 грн

2) страхове відшкодування за системою пропорційної відповідальності:

відповідальність страховика: $\frac{75000}{100000} \cdot 100\% = 75\%$
страхове відшкодування: $26000 \cdot 0,75 = 19500$ грн

Висновок: страхове відшкодування за системою першого ризику становитиме 26 000 грн., за системою пропорційної відповідальності 19 500 грн.

Тема 11. Морське страхування

План семінарського заняття

1. Сутність і значення морського страхування.
2. Особливості організації страхування морських ризиків.
3. Морське страхове бюро України, мета його утворення і завдання.
4. Страхування каско суден.
5. Страхування вантажоперевезень.
6. Страхування відповідальності судновласників.

Питання для самоперевірки знань

1. Дайте визначення морського страхування і перелічіть основні його види.
2. Яка мета створення Морського страхового бюро та які його основні завдання?
3. Які об'єкти підпадають під категорію морського страхування?
4. На яких умовах здійснюється страхування каско-суден?
5. Які додаткові види страхування до страхування каско використовуються в практиці морського страхування?
6. Охарактеризуйте страхування вантажоперевезень.
7. Що таке правила ІНКОТЕРМС і які особливості їх використання у морському страхуванні?
8. Що таке Генеральний поліс?
9. Перелічіть ризики, які можуть бути покриті клубним страхуванням?
10. Охарактеризуйте стан страхування відповідальності судновласників в Україні.

Тестові завдання

1. Які витрати не покриваються страхуванням каско-суден:

- а) витрати на перехід судна до місця ремонту;
- б) витрати на запасні частини для ремонту судна;
- в) витрати на подальше транспортування вантажу з ушкодженого судна до місця призначення;
- г) правильної відповіді немає.

2. Які ризики не покриваються клубним страхуванням?

- а) шкода, завдана навколишньому середовищу;
- б) відповідальність за пошкодження майна третіх осіб;
- в) втрати фрахту у зв'язку з пошкодженням судна;
- г) правильної відповіді немає.

3. Морське страхове бюро України – це:

- а) спеціалізована державна страхова компанія;
- б) страховий пул у галузі страхування морського транспорту;
- в) компанія-перестраховик, що перестраховує всі або частину морських ризиків;
- г) об'єднання страховиків, створене для координації їх діяльності у галузі морського страхування.

4. Сюрвейєр – це:

- а) агент страховика (експерт), який здійснює огляд судна, вантажу та іншого майна, що приймається на страхування;
- б) відповідальна особа страховика, уповноважена ним виконати необхідні процедури щодо розгляду пропозицій і прийняття ризиків на страхування;
- в) фахівець у галузі морського права, який здійснює розрахунки з розподілу витрат за загальною аварією між судном, вантажем і фрахтом;
- г) фахівець, який уповноважений страховиком визначити причину, характер і розмір збитків та видати аварійний сертифікат.

5. Диспашер (аджастер) – це:

- а) агент страховика (експерт), який здійснює огляд судна, вантажу та іншого майна, що приймається на страхування;
- б) відповідальна особа страховика, уповноважена ним виконати необхідні процедури відносно розгляду пропозицій і прийняття ризиків на страхування;
- в) фахівець у галузі морського права, який здійснює розрахунки з розподілу витрат за загальною аварією між судном, вантажем і фрахтом;
- г) фахівець, який уповноважений страховиком визначити причину, характер і розмір збитків та видати аварійний сертифікат.

6. На який термін страхують вантажі за Генеральним полісом:

- а) на встановлений термін;
- б) на рік;
- в) на місяць;
- г) на один рейс.

7. За якою з умов не здійснюється страхування водних транспортних засобів:

- а) з відповідальністю за загибель і пошкодження;
- б) з відповідальністю за окрему аварію;
- в) з відповідальністю за повну загибель з урахуванням витрат на врятування;
- г) без відповідальності за пошкодження, крім випадків загибелі?

8. Що не відносять до об'єктів морського страхування:

- а) судно, що будується;
- б) заробітна плата капітана судна;

- в) цивільна відповідальність судновласника;
- г) життя і здоров'я капітана судна?

9. Хто може бути страхувальником при страхуванні вантажоперевезень:

- а) експедитор;
- б) перевізник вантажу;
- в) власник судна, яке перевозить вантаж;
- г) правильної відповіді немає?

10. Хто несе відповідальність за порушення правил навантаження:

- а) капітан судна;
- б) страхова компанія, яка застрахувала вантаж;
- в) страхувальник;
- г) вантажоперевізник?

Практичні завдання

Задача 1.

Судновласник має намір застрахувати судно вартістю 180 млн грн. Страховик пропонує такі умови страхування:

- зі страхування на повних умовах (від часткової аварії та повної загибелі) – 0,9 % страхової суми (дійсної вартості об'єкта);
- зі страхування від повної загибелі – 0,1 % страхової суми.

Зважаючи на те, що за теорією імовірності часткова аварія не перевищує $\frac{3}{4}$ вартості судна, визначте суму економії, яку отримає власник при страхуванні за програмою «особливих майнових інтересів».

Тема 12. Авіаційне страхування

План семінарського заняття

1. Необхідність, значення й особливості страхування авіаційних ризиків.
2. Види обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації.
3. Добровільні види авіаційного страхування та їх характеристика.
4. Космічне страхування.

Питання для самоконтролю знань

1. Розкрийте особливості проведення авіаційного страхування?
2. Дайте характеристику законодавчої бази стосовно обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації
3. Яким вимогам повинні відповідати страхової компанії, що здійснюють авіаційне страхування?
4. На яких засадах здійснюється страхування каско повітряних суден?
5. Назвіть основні вимоги проведення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації.

6. У чому полягає зміст страхового захисту відповідальності повітряного перевізника за шкоду, заподіяну третім особам?

7. Які передумови появи та розвитку космічного страхування?

8. Перелічіть ризики космічної діяльності в Україні, які підлягають обов'язковому страхуванню.

Тестові завдання

1. Страхувальником при страхуванні повітряних суден є:

- а) авіаційне страхове бюро;
- б) перевізник;
- в) командир екіпажу;
- г) диспетчерська служба аеропорту.

2. Страхування авіасудна здійснюється за однією з основних умов:

- а) від помилок технічного персоналу;
- б) від вимушеної посадки;
- в) від фізичного зносу;
- г) від пошкодження та загибелі.

3. При страхуванні відповідальності власників авіасуден ліміт відповідальності встановлюється:

- а) власником повітряного судна;
- б) державою, над територією якої знаходиться авіасудно;
- в) державою, на території якої зареєстроване повітряне судно;
- г) національним консорціумом авіастраховиків.

4. Які документи повинні бути в наявності на повітряне судно, що підлягає обов'язковому страхуванню:

- а) технічний паспорт авіасудна;
- б) посвідчення про державну реєстрацію цивільного повітряного судна;
- в) дозвіл на польоти від Авіаційного страхового бюро;
- г) правильної відповіді немає.

5. Скільки видів страхування визначає Повітряний Кодекс України:

- а) три;
- б) п'ять;
- в) один;
- г) правильної відповіді немає.

6. Страховики, які здійснюють обов'язкове авіаційне страхування, повинні бути членами:

- а) ліги страхових організацій України;
- б) моторного (транспортного) страхового бюро України;
- в) авіаційного страхового бюро;
- г) усі відповіді правильні.

7. При обов'язковому страхуванні членів екіпажу повітряних суден та авіаперсоналу мінімальна страхова сума на одну особу встановлена у розмірі:

- а) 10 неоподатковуваних мінімумів;

- б) 10 000 грн;
- в) 100 000 грн;
- г) 1 000 євро.

8. Хто є страхувальником при обов'язковому страхуванні членів екіпажу та авіаперсоналу?

- а) командир екіпажу;
- б) авіаексплуатант;
- в) диспетчерська служба аеропорту;
- г) авіаційне страхове бюро.

9. Відповідальність перед пасажирями вважається застрахованою за наявності у пасажира:

- а) страхового полісу;
- б) авіаквитка;
- в) паспорта;
- г) усі відповіді правильні.

10. Страхувальниками при страхуванні космічних ризиків не можуть бути:

- а) виготовлювач космічного апарата;
- б) експлуатуюча організація;
- в) авіаційне страхове бюро;
- г) правильної відповіді немає.

Практичні завдання

Приклад розв'язання задачі: Укладено договір страхування ризику утрати фрахту. Середньоденна ставка втрати фрахту обчислена в сумі 15 000 грн. Страховик установив також безумовну франшизу 7 днів невідшкодування вартості втраченого фрахту. На судноремонтному заводі ремонт тривав 29 днів. Обчислити вартість втраченого фрахту і вказати чи є обов'язковим даний вид страхування.

Розв'язання:

Страхове відшкодування: $15\,000 \cdot (29 - 7) = 330\,000$ гривень

Висновок: страхове відшкодування втраченого фрахту становить 330 000 грн. Даний вид страхування не є обов'язковим.

Задача 1. Між покупцем і продавцем досягнуто домовленості про використання базової умови поставки, згідно якої продавець зобов'язується доставити вантаж до борта судна, всі інші операції виконує покупець. Визначити групу і тип базової умови. Якою була б група і тип угоди за умови, що продавець організував відвантаження товару через поручні судна в порту відвантаження, оплатив витрати і фрахт, необхідні для доставки товару в зазначений порт призначення. При цьому покупець прийняв на себе ризик втрати або ушкодження товару, як і будь-які додаткові витрати, що виникають після відвантаження товару.

Задача 2. Визначити, чи буде страхова компанія покривати збитки власнику вантажу, причиною яких стали:

- а) дія ядерного вибуху, радіації або радіоактивного зараження;
- б) вогонь, блискавка, буря, вихор, катастрофи чи зіткнення суден; в) різного роду воєнні дії або військові заходи, їх наслідки;
- г) захоплення, піратські дії, народні заворушення, страйки, конфіскація, реквізиція, арешт або знищення судна чи вантажу на вимогу військової чи цивільної влади;
- д) пропажа судна безвісти.

Тема 13. Страхування майна та відповідальності

План семінарського заняття

1. Необхідність, сутність і значення страхового захисту майна громадян.
2. Страхування будівель і споруд.
3. Страхування тварин у господарствах громадян.
4. Страхування домашнього майна.
5. Страхування майна на подвір'ї.
6. Страхування відповідальності громадян.

Питання для самоконтролю знань

1. Чим зумовлений страховий захист майна громадян ?
2. У чому полягає економічний зміст страхування майна громадян ?
3. Яке майно громадян може бути прийнято страховою компанією на страхування ?
4. Які системи страхового забезпечення застосовуються при страхуванні майна громадян ?
5. Яким чином оцінюються різні види майна громадян при страхуванні ?
6. Як визначається сума збитку за договором страхування будівель ?
7. У яких випадках укладається додатковий договір страхування домашнього майна ?
8. Наведіть перелік тварин, що належать громадянам, які можуть бути застраховані ?
9. Охарактеризуйте перспективи розвитку страхування майна громадян у країні.
10. Протягом якого терміну з дня переїзду громадянина вважається застрахованим домашнє майно, яке тимчасово залишилося за попереднім місцем проживання ?
11. Чи вважається застрахованим домашнє майно громадян на момент його перевезення будь-яким видом транспорту до нового місця постійного проживання страхувальника ?
12. Хто може бути страхувальником будівель, що належать громадянам ?
13. Які будівлі не підлягають страхуванню ?

14. Які квартири, що належать громадянам, не приймаються на страхування ?

15. Наведіть порядок страхування на випадок ремонту квартир.

Тестові завдання

1. При знищенні будівлі сума збитку визначатиметься, виходячи з:

- а) ринкової вартості;
- б) первісної вартості;
- в) дійсної вартості;
- г) правильної відповіді не має.

2. Страхування тварин здійснюється:

- а) у разі, якщо тварина перебуває у стані післяродового залежування;
- б) на випадок перевезення будь-яким видом транспорту;
- в) на випадок вимушеного забою внаслідок нещасного випадку, стихійного лиха або хвороби;
- г) правильної відповіді немає.

3. Укладаючи договір страхування будівель, страховик не повинен:

- а) оглядати будівлю;
- б) визначати вартість будівлі;
- в) з'ясувати факт належності будівлі страхувальникові;
- г) складати страховий акт.

4. Страхуванню не підлягають будівлі та споруди, які:

- а) потребують перепланування;
- б) надані в оренду, але не застраховані в орендодавця;
- в) знаходяться в зоні, якій загрожують стихійні лиха;
- г) усі відповіді правильні.

5. Страхуванню не підлягає таке майно:

- а) гараж;
- б) килимові вироби;
- в) кімнатні квіти;
- г) об'єкти незавершеного будівництва.

6. Страховий тариф при обов'язковому страхуванні цивільної відповідальності громадян, що мають у власності зброю встановлюється у розмірі:

- а) мінімальної зарплати;
- б) мінімального прожиткового мінімуму;
- в) одного неоподаткованого мінімуму;
- г) суми, визначеної страховиком.

7. Страховик не несе відповідальності за тварину, яка перебуває:

- а) під час перевезення у транспортному засобі;
- б) на присадибній ділянці, зазначеній у страховому свідоцтві;
- в) на пасовищі, територія якого вказана у страховому полісі;
- г) правильної відповіді немає.

8. У яких випадках страхувальник має право укласти додатковий договір страхування домашнього майна?

- а) коли бажає зменшити суму страхового платежу;
- б) коли має намір застрахувати деякі групи домашнього майна;
- в) якщо бажає застрахувати майно, яке знаходиться за кордоном;
- г) усі відповіді правильні.

9. Страховий тариф при обов'язковому страхуванні цивільної відповідальності юридичних осіб – власників собак – встановлюється у розмірі:

- а) трьох мінімальних зарплат;
- б) одного неоподаткованого мінімуму;
- в) двох неоподаткованих мінімумів;
- г) суми, визначеної страховиком.

10. В Україні за договором страхування будівель страхова оцінка має дорівнювати:

- а) будь-якій вартості, названій страхувальником.
- б) первісній вартості.
- в) дійсній вартості.
- г) правильної відповіді немає.

Практичні завдання

Приклад розв'язання задачі: Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України» уклало страховий договір на 1 рік із ПрАТ АСК "ІНГО Україна" на страхування каско повітряного судна цивільної авіації Boeing 777X. Визначити оціночну вартість об'єкта страхування, страхову суму, що буде відображена в договорі страхування, страховий платіж, який в повному обсязі сплачено 17.03.2020 р. Назвати час початку та закінчення дії договору.

Розв'язання:

1. Оціночна вартість об'єкта страхування – 232 млн. дол. США.
2. Курс долара США на 17.03.2020 р. становить 26,5249 грн за 1 долар США, отже страхова сума становить 6153,78 млн. грн.
3. Страховий платіж – $6153,78 \cdot 0,06 = 369,23$ млн. грн
4. Строк дії договору з 18.03.2020 р. з 00:00 годин до 17.03.2021 р. 24:00 годин.

Висновок: оціночна вартість об'єкта страхування складає 232 млн. дол. США, що за офіційним курсом на 17.03.2020 р. складає 6153,78 млн. грн. При цьому страховий платіж становить 369,23 млн. грн. Строк дії договору починається з 18.03.2020 р. з 00:00 год. та закінчується 17.03.2020 р. о 24:00 год.

Задача 1. Повітряне судно цивільної авіації обслуговує 5 чоловік. Експлуатант повітряного судна уклав договір обов'язкового страхування життя і здоров'я членів екіпажу і обслуговуючого персоналу. Назвіть загальну страхову суму та на одну застраховану особу. Визначте страховий платіж. Припустимо, що внаслідок авіаційної події три члени екіпажу загинули, один

набув інвалідності першої групи, а один став інвалідом другої групи. Яким буде обсяг страхової виплати за кожним випадком.

Задача 2.

Громадянин Стеценко О.Б. уклав договір страхування в СК «УНІКА», згідно з яким були застраховані чотири кролі. Вартість однієї тварини становила 480 грн. Після укладення договору страхувальник купив ще одного кроля. Через хворобу одна тварина загинула. Визначте розмір збитку і страхового відшкодування.

Задача 3.

У господарстві громадянина Сидоренка І.П. внаслідок настання страхового випадку зруйновано житловий будинок. Неушкодженим залишився лише його фундамент. За договором комплексного страхування будівлі та домашнє майно застраховані на суму 750 тис. грн. На підставі таких даних визначити розмір страхового відшкодування:

- 1) згідно з оцінним листком питома вага вартості житлового будинку у загальній вартості господарства дорівнює 62,3%;
- 2) фундамент, як конструктивний елемент, становить 13% всього житлового будинку.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Страхова послуга як специфічний товар та її особливості.
2. Служба маркетингу страхової компанії та її функції.
3. Системи продажу страхових послуг.
4. Роль реклами у реалізації страхових послуг та особливості її здійснення.
5. Контроль за реалізацією страхових послуг з боку страховика і держави.
6. Етапи здійснення договору страхування.
7. Заява про страхування: зміст, особливості, вимоги до складання.
8. Андеррайтинг і його основні складові.
9. Процедура укладання договору страхування.
10. Урегулювання вимог страхувальника щодо відшкодування збитків.
11. Зміст і особливості страхової послуги з страхування життя.
12. Класичне страхування життя.
13. Змішані види страхування життя.
14. Індивідуальне пенсійне страхування.
15. Страхування пенсії за принципом взаємності.
16. Державне обов'язкове страхування від нещасних випадків.
17. Обов'язкове страхування від нещасних випадків на транспорті.
18. Добровільне страхування від нещасних випадків і його різновиди.
19. Добровільне медичне страхування й особливості його здійснення.
20. Медичне страхування громадян, які виїждять за кордон.
21. Страхування майна підприємців від вогню та інших ризиків.

22. Страхування втрати прибутку від перерв у підприємницькій діяльності.

23. Страхування відповідальності товаровиробника, надавача послуг, виконавця робіт, продавця товарів.

24. Страхування особистих ризиків у підприємницькій діяльності.

25. Страхування врожаїв сільгоспкультур і багаторічних насаджень.

26. Страхування сільськогосподарських тварин.

27. Страхування будівель та іншого майна сільгосп підприємств.

28. Страхування будівель і споруд, що належать громадянам.

29. Страхування майна і тварин у господарствах громадян.

30. Страхування відповідальності громадян перед третіми особами.

31. Необхідність і призначення страхування технічних ризиків.

32. Страхування будівельно-монтажних ризиків.

33. Страхування машин та агрегатів від поломок.

34. Страхування електронної техніки та комп'ютерних баз даних.

35. Страхування післяпускових гарантійних зобов'язань.

36. Страхування банківських кредитів від ризику їх неповернення.

37. Страхування відповідальності позичальника за неповернення кредиту.

38. Страхування кредитного портфеля банку.

39. Страхування ризиків товарного кредиту.

40. Страхування депозитів і банківських гарантій.

41. Сутність і сучасний стан автотранспортного страхування в Україні.

42. Майнове страхування засобів автотранспорту (Авто-КАСКО).

43. Добровільне страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів.

44. Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів в Україні та в Європі.

45. Моторне (транспортне) страхове бюро України, його функції.

46. Міжнародна система "Зелена карта".

47. Страхування вантажів при автотранспортних перевезеннях.

48. Страхування відповідальності автоперевізника за вантаж.

49. Страхування від нещасних випадків на автотранспорті.

50. Комбіноване страхування на автотранспорті.

51. Майнове страхування морських суден (Морське КАСКО).

52. Страхування відповідальності власників суден.

53. Страхування вантажів, що перевозяться морськими судами.

54. Страхування відповідальності морського перевізника за вантаж.

55. Страхування від нещасних випадків на морському транспорті.

56. Майнове страхування повітряних суден (Авіа-КАСКО).

57. Страхування відповідальності власників повітряних суден.

58. Страхування вантажів на повітряному транспорті.

59. Страхування відповідальності авіаперевізника за вантаж.

60. Страхування від нещасних випадків на повітряному транспорті.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА КОНТРОЛЮ

В системі вивчення дисципліни використовується комплекс методів навчання: пояснювально-ілюстративний, спонукальний, інструктивно-практичний, репродуктивний, діяльнісний, проблемного викладу, евристичний, дослідницько-пошуковий. Основними організаційними формами наведених вище методів навчання є: лекції, семінарські і практичні заняття, ділові і дидактичні ігри, тренінги, наукові семінари, дебати, реферативні читання, навчальні конкурси, тестування.

Оцінювання знань здобувачів здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролю знань (іспиту) за 100-бальною шкалою. Поточний контроль знань здобувачів здійснюється за трьома напрямками: I - контроль систематичності та активності роботи на практичних заняттях; II - контроль за виконанням самостійної роботи, III – модульний контроль.

Проміжний контроль за опануванням дисципліни здійснюється за спеціально розробленими завданнями теоретичного та практичного характеру, які оцінюються за 100-бальною системою по кожному з модулів.

Планування індивідуальної стратегії навчально-творчої діяльності студента. З метою самоконтролю знань на кожному етапі вивчення дисципліни студенти мають можливість планувати індивідуальну стратегію навчання. Приблизний план індивідуальної стратегії самонавчання студентів представлено у модульній програмі накопичення балів рейтингу.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота														Іспит	Всього
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2							Модульний контроль			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	модуль №1	модуль №2	20	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	10		

T1, T2 ... T12 - теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованої літератури

1. Абдуллаєва А. Особливості страхового захисту в Україні в умовах війни. *Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України :зб. наук. пр. XI Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 16 черв. 2022 р.* Вінниця, 2022. С. 6–12.
2. Автономний транспорт змінить ландшафт ринку автостраховання. *Страхова справа.* 2019. № 2. С. 26–27.
3. Александрова М. М., Довгалюк В. В. Економічний зміст та роль мікростраховання як елемента соціального захисту. *Ефективна економіка.* 2019. № 8. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/8_2019/38.pdf.
4. Базилевич В.Д. *Страховання: підручн.* К.: Знання, 2018. 1019 с.
5. Березіна С. Б. Порівняльна оцінка національної і закордонних систем страхування. *Економіка & держава.* 2018. № 6. С. 37–43.
6. Богріновцева Л. М., Венгуренко Т. Г. Особливості адміністрування податків у страхових компаніях. Модернізація податкової та митної політики в інституціональному забезпеченні розвитку економіки України: монографія / К. О. Ващенко, П. В. Пашко, С. В. Онишко та ін.; за наук. ред. д.е.н., проф. П. В. Пашка, д.е.н., проф. С. В. Онишко. Ірпінь :Університет ДФС України, 2020. С. 366–378.
7. Богріновцева Л.М. Перспективи розвитку співпраці банків та страхових компаній на фінансовому ринку України. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф.* К.: «Інформаційно-аналітичне агентство», 2022. С.35-41.
8. Богріновцева Л.М., Городнича К.В. Перспективи запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України: зб. матеріалів ІІІ Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 бер. 2020 р.* Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2020. С. 87-88.
9. Богріновцева Л.М., Фісюк Е.В. Особливості розвитку особистого страхування в Україні. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України: зб. матеріалів ІІІ Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 березня 2020 р.* Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2020. С. 92-94.
10. Ботвіна Н.О. Формування страхового ринку в Україні: реалії та проблеми сьогодення. *Економічний аналіз.* 2019. Т. 29. № 4. С. 132—137.
11. Братюк В. П. Сутність кіберзлочинів та страховий захист від кіберризиків в Україні. *Актуальні проблеми економіки.* Київ, 2015. № 9. С. 421–427.
12. Братюк В. П. Особливості сучасної практики страхування майна в Україні. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова.* Вип. 3. Т. 21. 2016. С. 48–51.
13. Брюховецька І. О. Класифікація страхування майна громадян. *Молодий вчений.* 2016. № 9 (36). С. 19–22.
14. Верещак В. Механізми впровадження накопичувального складника в систему обов'язкового пенсійного страхування України. *Державне*

управління та місцеве самоврядування. Вип. 2 (29), 2016.С. 89–96.

15. Віленчук О. М. Формування еквівалентності фінансово-економічних інтересів суб'єктів ринку аграрного страхування на засадах актуарної збалансованості. *Вісник ЖНАЕУ. Серія Фінанси, облік та аналіз господарської діяльності*. №1 (54), Т. 2. 2016. С. 137–147.

16. Войтович Л. М. Функціональний аналіз страхової системи. *Економіка, фінанси, право*. 2020. № 9. С. 10–14.

17. Волосович С.В., Фоміна О. Технологічні інновації на страховому ринку. *Вісник КНТЕУ*. 2018. № 5. С.124–137.

18. Волошина-Сідей В., Коверза А. Сучасні підходи до дослідження потенціалу ринку страхування життя. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1641/1578>.

19. Галац М. М. Шляхи підвищення ефективності управління страховими компаніями України. *Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України : зб. наук. пр. VIII Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 14 черв. 2019 р.* Вінниця, 2019. С. 68–75.

20. Говорушко Т.А., Стецюк В.М. Страхування: навч. посіб. Львів: Магнолія, 2018. 323 с.

21. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV (зі зм. і доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

22. Гринчишин Я. М., Прокопюк А. В. Стан та перспективи розвитку страхового ринку України. *Молодий вчений*. 2017. №3 (43). С. 622–626.

23. Гудзь О. Є. Розвиток страхування: нові інструменти та методи управління ризиками в цифровій економіці. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 3. С. 4–12.

24. Дема Д. І., Віленчук О. М., Дем'янчук І. В. Страхові послуги: навч. посібник. К.: Алерта 2017. 526 с.

25. Дем'янчук М. А., Гуржий К. С. Аналіз маркетингової діяльності страхової компанії. *Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи: зб. матеріалів V Міжнар. наук.–практ. конф., м. Одеса, 20–21 листопада 2017 р.* Одеса, 2017. С. 112–114.

26. Дем'янчук М. А., Гуржий К. С. Трансформація страхового ринку в умовах розвитку цифрових технологій. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 25. С. 272–278.

27. Дем'янчук М. А., Мітева М. В. Фінансове планування діяльності страхової компанії. *Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.–практ. конф., м. Одеса, 16–17 травня 2017 р.* Одеса, 2016. С. 56–58.

28. Дем'янчук М.А., Дроздина А.А. Інформаційні технології як фактор підвищення конкурентоспроможності страхових компаній. *Модернізація економіки: теоретичні засади та практика реалізації: матер. міжнар. наук.-практич. конф.*, Запоріжжя, 2021. С. 145–149.

29. Дяба В. А. Сучасний стан та перспективи розвитку страхових

компаній в Україні. *Економіка та держава*. 2016. № 11. С. 80–83.

30. Добіжа Н. В. Роль страхування в розвитку інфраструктурного забезпечення аграрного ринку України. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2021/12.pdf.

31. Жилякова, О.В. Страхіві послуги: навч. посіб. для студентів напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» / О.В. Жилякова, І.Л. Шевчук; Харк. держ. ун-т харч. та торгівлі. Х.: ФОП Іванченко І. С., 2013. 184с.

32. Жилякова О. В. Страхіві послуги та соціальне страхування: практикум для здобувачів вищої освіти освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Х.: ХДУХТ, 2020. 64 с.

33. Журавка О. С., Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страхування : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2020. 319 с.

34. Залетов О. Стан та перспективи удосконалення регулювання ринку перестрахування. *Страхова справа*. 2019. № 1. С. 16–19.

35. Заволока Ю.М., Єфременко А.Г., Малашенко Ю.А. Особливості функціонування страхового ринку в умовах сучасної цифрової трансформації. *Економіка і держава*. 2020. № 6. С. 102-106.

36. Карнаушенко А. С. Страхування в системі економічної безпеки аграрних підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/8_2021/93.pdf.

37. Кіберстрахування : можливості чи виклики? *Страхова справа*. 2019. № 2. С. 33.

38. Клименко О. В. Напрями вдосконалення регулювання ринку страхування. *Економіка України*. 2019. № 7-8. С. 55–70.

39. Кнейслер О., Спасів Н., Король С. Новелізаційні тенденції розвитку страхових компаній в Україні. *Світ фінансів*. 2021. № 2. С. 106–117.

40. Кодекс торговельного мореплавства України: Закон України від 23 травня 1995 р. № 176/95-ВР (зі зм. і доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-вр>

41. Кологойда О., Прокопюк А. Страхування цивільно-правової відповідальності директорів і посадових осіб, що здійснюють управління акціонерним товариством. *Право України*. 2021. № 7. С. 116–135.

42. Кривошлик Т. Д. Сегмент видів страхування відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки на страховому ринку України. *Фінанси, облік і аудит*. Вип. 2 (28), 2016. С. 64–79.

43. Кулина Г., Фаріон Я. Світовий ринок страхових послуг в умовах зміни парадигми глобального економічного розвитку. *Світ фінансів*. 2017. № 3(52). С. 48–59.

44. Левковець Н. П., Бабич Л. М., Теслюк Н. П., Наконечна С. А. Фінансова безпека страхових компаній в умовах інституційних змін. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/8_2021/90.pdf

45. Мазурук Г.І. До питання про сутність страхового сектора. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. 2017. № 5 (33). С. 102–107.
46. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_fin_pr_2020-04-22.pdf?v=4
47. Мандра Н.Г., Лактіонова О.Ю. Необхідність цифрових технологій у бізнес-процесах страховиків. *Економічний простір*. № 154. 2020. С. 202–206.
48. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування: навч. посіб. Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307с.
49. Мельник С. В. Механізм формування фінансового потенціалу страхової компанії. *Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України: зб. наук. пр. VI Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф.*, 14 черв. 2017 р. / голова ред. кол. І. В. Гнидюк. Вінниця, 2017. С. 456–459.
50. Міловська Н. Сторони договору страхування та особливості їх правосуб'єктності. *Право України*. 2021. № 7. С. 72–88.
51. Михайленко О. Г. Страхування: навч. посіб. Дніпропетровськ: ДНУ, 2016. 156 с.
52. Моїсєєв Ю., Уралова Ю. Страхова послуга у доктрині господарського права. *Право України*. 2021. № 7. С. 45–62.
53. Морозова (Селіверстова) Л. С. Підходи до визначення платоспроможності страхових компаній. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 51. С. 268–271. URL: http://www.marketinfr.od.ua/journals/2021/51_2021_ukr/45.pdf.
54. Морозова Л. С., Тимошук О. Розвиток державного регулювання страхової діяльності в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 2. С. 134–140. URL: <http://preu.stu.cn.ua/article/view/244127>.
55. Національний банк України. Біла книга. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. К., 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=4
56. Неізнана О. В. Страхові послуги. Конспект лекцій. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2017. 180 с.
57. Нечипоренко В. Визначення перестраховування в законодавстві України: до питання вдосконалення. *Право України*. 2021. № 7. С. 63–71
58. Ніколаєнко С. М. Маркетингові дослідження ринку добровільного медичного страхування. *Економіка. Управління. Інновації*. 2016. Вип. № 3 (18). URL: <https://zu.edu.ua/fach.html>
59. Олійник О.В., Нагаєва Г.О. Страхування: навч. посіб. Харків: Стильна типографія, 2020. 256 с.
60. Онисько М.С., Богач М.М. Особливості та перспективи організації страхової діяльності в АПК. *Economics Bulletin*. 2018. № 4. С. 140-147.
61. Павленко О. П. Страхування ризиків фінансово-кредитних установ як домінуючого елементу ринку фінансових послуг. *Молодий вчений*. 2016. № 3 (30). С. 143–149.
62. Плиса В. Й. Страхування: підручн. / 2-ге вид, виправ. і доп. К.: Каравела, 2019. 512 с.

63. Повітряний кодекс України: Закон України від 16 травня 2011 р. № 3393-IV (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>
64. Подра О.П., Петришин Н.Я. Особливості розвитку вітчизняного страхового ринку та напрями активізації страхової діяльності в умовах становлення цифрової економіки. *Електронне фахове видання "Ефективна економіка"*. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2020/78.pdf
65. Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті: Постанова Кабінету міністрів України від 14.08.1996 р. № 959. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-96-п>
66. Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів): Постанова Кабінету Міністрів України від 07 грудня 2016 р. № 913 (зі змінами). URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/913-2016-п>
67. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>
68. Про страхування: Закон України від 18 лист. 2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1909-IX?msclkid=76cc49d6b5ac11ec81de9b33d00654e1#top>
69. Про страхування: Закон України від 7 бер. 1996 р. №85/96-ВР (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
70. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
71. Погоріленко А. Смарт-контракти у сфері страхування: перспективи впровадження у господарське законодавство України. *Право України*. 2021. № 7. С. 202–217.
72. Податковий кодекс України: Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755-IV (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
73. Попова А. Професійна фінансова діяльність у сфері страхування. *Право України*. 2021. № 7. С. 30–44.
74. Радзивілюк В. Процедура банкрутства страховиків в Україні. *Право України*. 2021. № 7. С. 100–115. 71.
75. Романовська Ю. А., Гаврилюк О. Р. Роль страхування в забезпеченні соціальної безпеки. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 41. С. 290–296. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/41_2020_ukr/49.pdf
76. Рудковський А. Технологія blockchain на ринок страхування. *Право України*. 2021. № 7. С. 218–226.
77. Сосновська О.О. Страхування: навч. посіб. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
78. Страхування кібер-ризиків. URL: <https://ehow.com.ua/strahuvannya/>

strahuvannya-kiber-rizikiv.html

79. Страхові послуги: навч. посібник / Д. І. Дема, О. М. Віленчук, І. С. Дем'янюк. 2-ге вид., перероб. та допов. К.: Алерта, 2013. 526 с.

80. Тарасенко Д., Тарасенко О., Мироненко С. Аналіз страхового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1496/1442>.

81. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях): навч. посіб. Дніпро: Ун-т мит. справи та фінансів, 2020. 220 с.

82. Фисун І.В. Страхування: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2018. 240 с.

83. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

84. Шишпанова Н. О., Копайгора О. О. Проблемні тенденції та напрями регулювання страхового ринку України в умовах трансформаційних змін. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 10. С. 76–82.

85. Tkachenko N., Kovalenko Y., Bohrinovtseva L. New Methods in Assessing the Risks and Solvency of Insurance Companies. *Journal of Eastern Europe Research in Business and Economics*. 2022. Vol. 2022 (2022). URL: <https://ibimapublishing.com/articles/JEERBE/2022/765785/765785.pdf>

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Офіційний сайт Інтернет-журналу Forinsurer. URL: <http://forinsurer.com/>

3. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. URL: <http://uainsur.com/> 4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>

4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

5. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://nssmc.gov.ua>.

6. Офіційний сайт Федерації страхових посередників України. URL: <http://fspu.com.ua/>

7. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

8. Асоціація «Український ядерний форум». URL: <http://www.atomforum.org.ua>.

9. Міжнародна асоціація по страхуванню кредитів (International Credit Insurance & Surety Association) . URL: <http://www.icisa.org/icisa/1599>

10. Міжнародна спілка авіаційних страховиків(International Union of Aerospace Insurers). URL: <http://www.iuai.org>

11. Міжнародна спілка з морського страхування (International Union of Marine Insurance). URL: <http://www.iumi.com>

12. Міжнародна спілка страховиків кредитів і інвестицій (International

Union of Credit and Investment Insurers – Berne Union). URL: <http://www.berneunion.org/about-the-berne-union>

13. Міжнародна спілка страховиків технічних ризиків (International Association of Engineering Insurers (IMIA). URL: <http://www.imia.com>

Навчальне видання

СТРАХОВІ ПОСЛУГИ

Методичні вказівки
до самостійного (дистанційного) вивчення дисципліни
для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання, спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

**НАГАСЬВА ГАЛИНА ОЛЕКСАНДРІВНА,
ЖИЛЯКОВА ОЛЕНА ВАЛЕРІЇВНА**

Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Гарнітура Таймс New Roman.

Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк. 1,5.

Тираж 50.

Державний біотехнологічний університет